

A-1263

I N S T Y T U T T U R Y S T Y K I

ZAKŁAD NAUKOWO - BADAWCZY W KRAKOWIE

BOLESŁAW PRAZANOWSKI

ANALIZA RYNKU TURYSTYCZNEGO
CZECHO-SŁOWACJI

KRAKÓW 1992

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1263

Praca wykonana na zlecenie Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki
(symbol R - 1.6.4)

SPIS TRESCI

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O LUDNOSCI I GOSPODARCE CZECHO - SLOWACJI	6
2. Analiza trendów rozwoju turystyki w Czecho - Słowacji w latach 1980 - 1991	6
2.1. Warunki rozwoju turystyki	9
2.2. Aktywność turystyczna mieszkańców Czecho - Słowacji ...	11
2.3. Preferencje i upodobania turystyczne mieszkańców Czecho-Słowacji.....	11
2.4. Turystyka krajowa	14
2.5. Turystyka wyjazdowa	16
2.5.1 Charakterystyka ruchu wyjazdowego z Czecho-Słowacji..	17
2.5.2. Preferencje turystów wyjeżdżających za granicę.....	21
2.5.3. Wydatki na turystykę wyjazdową	22
2.6. Ocena trendów i wnioski	24
3. ORGANIZACJA TURYSTYKI, BIURA PODRÓŻY, TARGI TURYSTYCZNE INFORMACJA I PROMOCJA.....	25
3.1. Organizacja turystyki	25
3.2. Biura podróży	26
3.3. Zagraniczne biura podróży	28
3.4. Program rozwoju prywatnego sektora w turystyce	29
3.5. Prywatne biura podróży	30
3.6. Krajowe imprezy kulturalne i turystyczne	30
3.7. System informacji turystycznej	31
3.8. Międzynarodowe targi turystyczne w Czecho - Słowacji..	31
3.9. Udział w wystawach i targach międzynarodowych	32
3.9.1. Wydatki na promocję i informację	33
4. TURYSTYCZNY RUCH WYJAZDOWY Z CZECHO - SLOWACJI DO POLSKI I JEGO TRENDY ROZWOJOWE.....	36
4.1. Udział mieszkańców Czecho - Słowacji w turystyce przyjazdowej do Polski	36
4.2. Charakter pobytu i motywy przyjazdu do Polski	37

4.3. Forma organizacyjna przyjazdu	37
4.4. Wykorzystanie środków transportu w wyjazdach	39
4.5. Wykorzystanie bazy noclegowej	40
4.6. Rozkład przestrzenny ruchu przyjazdowego	41
4.7. Bariery przyjazdu do Polski	43
4.9. Podsumowanie i wnioski	46
 5. WYTYCZNE DO PROMOCJI POLSKI W CZECHO - SŁOWACJI.....	48
 5.1. Ocena działalności promocyjnej w Czecho -Słowacji	48
5.2. Proponowane kierunki działań promocyjnych.....	48
5.3. Segmentacja rynku turystycznego.....	49
5.4. Rejonizacja ruchu przyjazdowego z Czecho-Słowacji. ...	51
5.5. Proponowane kierunki działań promocyjnych na lata 1992 - 1995.....	51
 6. Źródła informacji o rynku turystycznym.....	53
 ANEKS.....	55
(rysunki i wykazy)	

SPIS TABEL

1. Wskaźniki gospodarcze Europy Środkowej i Wschodniej w 1991 roku	7
2. Dynamika krajowego ruchu turystycznego w latach 1980 - 1990 (w tys. osób).....	14
3. Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego w wybranych miastach w 1990 roku (w tys. osób).....	15
4. Dynamika ruchu wyjazdowego w latach 1980 - 1991 roku (w tys. osób).....	17
5. Wyjazdy z Czecho - Słowacji według granic w 1991 roku...	18
6. Geograficzne kierunki wyjazdów w 1991 r.....	20
7. Kierunki wyjazdów mieszkańców Czecho - Słowacji za granice.....	21
8. Struktura zagranicznych wydatków według wielkości.....	23
9. Plan wydatków finansowych na promocję, informację i reklamę w Czeskiej Republice na 1992 rok	34
10. Motywy przyjazdu turystów do Polski	38
11. Forma przyjazdu do Polski turystów z Czecho-Słowacja.....	40
12. Rodzaj wykorzystanej bazy noclegowej w czasie pobytu w Polsce	41
13. Sposób spędzania czasu w Polsce	42
14. Odwiedzane regiony w Polsce przez turystów	43
15. Odwiedzane miasta - łączna liczba udzielonych noclegów...	43
16. Bariery przyjazdów do Polski	44

RYSUNKI I WYKAZY W ANEKSIE

RYSUNKI

1. Ludność według płci i wieku (stan z dnia 31,12.1990 r.).....	56
2. Struktura globalnego dochodu narodowego wg działów gospodarki narodowej.....	57
3. Pojemność i wykorzystanie miejsc w bazie noclegowej.....	58
4. Wyjazdy turystyczne z Czecho - Słowacji w latach 1980 - 1991.....	59
5. Cele wyjazdów z Czecho - Słowacji.....	60
6. Sposób spędzania czasu za granicą przez turystów z Czecho-Słowacji.....	61
7. Rodzaj wykorzystywanej bazy noclegowej w czasie pobytu za granicą.....	62
8. Udział turystów z Czecho - Słowacji w ruchu zagranicznym Polski.....	63
9. Odwiedzane regiony w Polsce przez turystów z.....	64
Czecho - Słowacji	

WYKAZY

1. Wykaz oddziałów wybranych biur podróży CEDOK.....	65
2. Wykaz biur podróży Tatratur.....	74
3. Wykaz biur podróży Slovakoturist	75
4. Wykaz wybranych prywatnych biur podróży na Słowacji	76
5. Wykaz wybranych prywatnych biur podróży w Czechach	78

TABELE

16. Struktura globalna dochodu narodowego wg działów gospodarki narodowej.....	80
17. Pojemność i wykorzystanie miejsc noclegowych w C-SRF w 1990 roku.....	80

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O LUDNOSCI I GOSPODARCE CZECHO-SŁOWACJI

Czecho - Słowacka Republika Federacyjna leży w centralnej części Europy. Obejmuje obszar 127,9 tys. km², liczy 15 660 tys. mieszkańców. Przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 131 osób. Z tego na Słowacką Republikę przypada 49,0 tys. km oraz 5 310 tys. ludności. Ogólna długość granic wynosi 3 472 km. Graniczy z Polską, Niemcami, Austrią, Węgrami oraz Ukrainą. Obecnie tworzy państwo dwuczłonowe, składające się z narodu Czeskiego i Słowackiego. Spośród mniejszości narodowych najliczniejsi są Węgrzy. W mniejszej ilości zamieszkują tu również Polacy, Niemcy oraz Ukraińcy.

W strukturze wiekowej ludności w 1990 roku 30,8 % stanowiła ludność w wieku przedprodukcyjnym (0 - 19 lat), 54,1 % ludność w wieku produkcyjnym (19 - 65 lat mężczyźni, 19 - 55 lat kobiety) oraz pozostałe 15,1 % ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat mężczyźni, powyżej 55 lat kobiety). Wskaźnik aktywności zawodowej wynosi 46,3 % ogółu ludności.

W strukturze zatrudnienia w 1990 roku dominujące znaczenie miał przemysł obejmujący 36,8 % ogółu zatrudnionych. Dalsze miejsca pod tym względem zajmowało rolnictwo - 11,2 %, budownictwo - 10,9 %, handel - 9,8 % oraz transport i łączność - 6,7 %. Pozostałe działy gospodarki narodowej obejmowały łącznie 24,6 % ogółu zatrudnionych.

Czecho - Słowacja jest krajem o rozwiniętym rolnictwie i przemyśle. W przemyśle dominujące znaczenie ma przemysł maszynowy, metalowy, hutnictwo żelaza oraz energetyka. Dzięki temu w latach powojennych była ona głównym dostawcą dóbr inwestycyjnych dla byłych krajów socjalistycznych oraz rozwijających się krajów Azji, Afryki Środkowej i Południowej. Duże tradycje ma również przemysł lekki: spożywczy, szklarski, obówniczy, włókienniczy oraz piwowarski. W produkcji rolnej Czecho - Słowacja jest krajem samowystarczalnym. Pod względem wartości przeważa produkcja zwierzęca nad roślinną.

W tworzeniu dochodu narodowego największy udział ma produkcja przemysłowa. Udział przemysłu w strukturze dochodu narodowego w 1991 roku wynosił 63,7 %. Następne miejsca pod tym względem posiada budownictwo - 13,1 %, handel - 9,1 % oraz rolnictwo i leśnictwo - 7,6 %. Pozostałe działy gospodarki narodowej wytwarzają łącznie 6,7 % dochodu narodowego.

Podobnie jak inne kraje wschodnio-europejskie Czecho - Słowacja przechodzi obecnie proces reform politycznych i gospodarczych. W ocenie ekspertów Europejskiej Komisji Gospodarczej proces ten przebiega z dużymi trudnościami, wolniej niż pierwotnie zakładano oraz. W związku z tym w 1991 roku w porównaniu z 1990 rokiem nastąpił spadek produkcji przemysłowej o 23,0 %, wzrost inflacji osiągnął 58,0 % a stopa bezrobocia 11,4 %. Zjawiska te wystąpiły w większym stopniu na terenie Słowacji niż w Czechach. Dokładne dane na ten temat na tle innych krajów Europy Wschodniej zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 1.

Wskaźniki gospodarcze Europy Środkowej i Wschodniej z 1991 roku

	Zmiany w stosunku do roku poprzedniego (w procentach)			Stopa bezrobocia w proc.
	produkt krajowy	inflacja	produkcja	
	brutto		przemysłowa	
Bulgaria	-23	474	-27,0	9,6
Czecho-Słowacja	-16	58	-23,0	6,6
Węgry	-8	35	-15,0	8,3
Polska	-9	70	-12,0	11,4
Rumunia	-8	219	-22,0	3,1
Jugosławia	-28	184	-20,0	19,6
ZSRR/WNP	-17	96	-7,8	2,5

Zródło: Economic Survey of Europe in 1991/92; Secretariat in Geneva
(za Gazetą Bankową nr 19 z maja 1992)

Dotychczasowe tempo przemian w Czecho - Słowacji było wolniejsze niż w innych krajach przechodzących od gospodarki planowej do rynkowej. Nie podjęto jeszcze wielu niepopularnych decyzji jak: całkowite uwolnienie cen, zrównanie cen energii krajowej z cenami światowymi, urealnienie czynszów mieszkaniowych.

Również proces prywatyzacji jest mniej zaawansowany niż w Polsce czy na Węgrzech. W sektorze prywatnym w Czecho - Słowacji w 1991 roku pracowało 13 % ogółu zatrudnionych podczas gdy na Węgrzech - 17 % a w Polsce wskaźnik ten przekroczył 40 % zatrudnionych. Z tych powodów należy przypuszczać, że w najbliższym czasie sytuacja gospodarcza jeszcze się pogorszy tym bardziej, że rozpad państwa został już przesądzony.

2. ANALIZA TRENDÓW ROZWOJU TURYSTYKI W CZECHO - SŁOWACJI

2.1. Warunki rozwoju turystyki

Czecho - Słowacja posiada dogodne warunki dla rozwoju turystyki krajowej oraz zagranicznej. U podłoża tego tkwią bogate walory przyrodnicze i krajoznawcze, stosunkowo dobrze rozbudowana baza noclegowa i gastronomiczna, jak również rozwinięta sieć dróg oraz transport samochodowy i kolejowy.

Z walorów przyrodniczych należy zwrócić uwagę na bogate ukształtowanie powierzchni, urozmaiconą rzeźbę terenu, duże zalesienie oraz występowanie wód mineralnych o silnych właściwościach leczniczych. Natomiast z walorów krajoznawczych na uwagę zasługują duże zespoły architektury zabytkowej w Pradze, Bratysławie oraz Brnie, wiele zespołów zabytków w małych miejscowościach oraz rozsiane po całym kraju pojedyncze obiekty: zamki, fortyfikacje obronne, kościoły, klasztory, synagogi, pałace, rezydencje, cmentarze i liczne pamiątki historyczne.

Warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi rekreacji i sportów zimowych. Zbiorniki wodne naturalne i sztuczne stwarzają dogodne warunki dla rozwoju sportów wodnych. Duże znaczenie w tej dziedzinie posiadają zasoby wód mineralnych. Dzięki nim powstały znane uzdrowiska: Marianskie Lázně, Fraciszkowa Lázně, Piestany, Karlowe Vary. Obecnie podejmuje się starania, aby przywrócić im dawną świetność. W tym celu organizuje się wiele imprez kulturalnych, festiwali, koncertów oraz wystaw. Stanowią one niezłą bazę dla dalszego rozwoju lecznictwa sanatoryjnego.

Baza noclegowa w 1990 roku dysponowała 3 421 obiektami, które posiadały 263 tys. łóżek w obiektach całorocznych głównie w hotelach, motelach, pensjonatach i schroniskach turystycznych oraz 199 tys. miejsc w obiektach sezonowych.

Ponad 2/3 ogólnej ilości miejsc noclegowych znajduje się na terenie Czech a pozostała część na terenie Słowacji. Najwięcej miejsc noclegowych znajduje się w dużych miastach. W Pradze w 1991 roku było 23 tys. miejsc noclegowych. Nie wystarcza to do

zaspokojenia potrzeb rosnącego ruchu turystycznego. Planuje się dalszą budowę wszelkiego typu obiektów noclegowych w celu zwiększenia miejsc noclegowych do 40 tys.

Srednio na 1000 mieszkańców przypada 17 miejsc noclegowych. Dla porównania w Polsce podobny wskaźnik wynosi 19.

Czecho - Słowacja posiada dobrze rozwiniętą sieć transportową. Zajmuje pod tym względem czołowe miejsce w Europie. Na 100 km² przypada 10,2 km linii kolejowych oraz 119 km dróg bitych (1988 r.), ale sieć ta jest mocno przestarzała i wymaga gruntownej modernizacji i integracji z nowoczesnym systemem transportowym Europy Zachodniej.

W tym celu przewiduje się:

- budowę sieci autostrad z Pragi w kierunku Berlina, Monachium, Linzu, Katowic oraz przedłużenie autostrady z Bratysławy do Wiednia,
- modernizację najważniejszych linii kolejowych dla zwiększenia szybkości, poprawy bezpieczeństwa ruchu, oraz uruchomienia szybkich pociągów,
- rozbudowę lotniska w Pradze w celu zwiększenia jego przepustowości z 0,8 mln do 3 mln pasażerów w skali roku.

Wzrastający ruch turystyczny wymaga rozbudowy i modernizacji przejść granicznych, szczególnie z Niemcami i Austrią.

Powaznym atutem dla rozwoju turystyki jest centralne połozenie w Europie i sasiedztwo z Niemcami i Austrią, które łączą z Czecho - Słowacją tradycyjne związki kulturalne i historyczne.

2.2. Aktywność turystyczna mieszkańców Czecho - Słowacji

Mieszkańcy Czecho - Słowacji wykazują dużą aktywność turystyczną. Według danych Federalnego Urzędu Statystycznego w 1990 roku w turystyce krajowej i wyjazdowej brało udział 31,3 mln osób a w rok później 51,3 mln osób. Przy czym liczby te należy traktować jako zaniżone ponieważ sprawozdawczość pomija w ruchu krajowym turystów nie korzystających z rejestrowanej bazy noclegowej.

Poza zasięgiem sprawozdawczości istnieje dosyć duża baza noclegowa. Obejmuje ona wszystkie małe obiekty noclegowe zatrudniające do 25 osób, większość kwater prywatnych oraz bardzo rozpowszechnione w tym kraju "drugie domy" służące do celów urlopowych i weekendowych.

W świetle oficjalnych niepełnych danych mieszkancie Czecho - Słowacji w roku 1991 przeciętnie uczestniczył 3,3 raza w różnych formach turystyki. Wyjazdy zagraniczne blisko 4-krotnie są większe od ruchu krajowego. Blisko 80% wyjeżdżających kieruje się w strefy przygraniczne sąsiednich krajów. Dominują pobyty jednodniowe.

2.3. Preferencje i upodobania turystyczne mieszkańców Czecho - Słowacji

Zagadnienie to przedstawiono na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez Instytut Turystyki w Bratysławie w 1990 roku na temat preferencji urlopowych, spędzania weekendów oraz

wyjazdów zagranicznych. Z badań tych wynika, że upodobania w tym zakresie mieszkańców Czecho - Słowacji są bardzo zróżnicowane i zależne w dużej mierze od cech socjalno-demograficznych badanych, takich jak: wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania.

Na pytanie w jaki sposób spędzają urlop ankietowani zadeklarowali:

1. pobyt w domu	36,3% ogółu ankietowanych
2. pobyt u rodziny	13,1%
3. we własnej chacie (drugi dom)	8,7%
4. w domkach campingowych	15,8%
5. w krajowej turystyce indywidualnej	10,3%
6. w zagranicznej turystyce indywidualnej	8,3%
7. w zagranicznej turystyce zorganizowanej	7,5%

Duży wpływ na wykorzystanie urlopu wywiera pora roku. Wśród ankietowanych około połowa spędza urlop latem, jedna czwarta wybiera urlop w okresie zimy. Pozostali wykorzystują część urlopu latem, a część zimą.

Nieco odmiennie kształtuje się wykorzystanie weekendów, 36,0% badanych spędza je w domu, 13,0% u rodziny i znajomych, 8,9% w drugim własnym domu, 16,0% w ośrodku campingowym, a pozostali w inny sposób.

Spędzanie urlopów lub weekendów w domu najczęściej preferują osoby o niskim wykształceniu, starsi wiekiem, rodziny z małymi dziećmi oraz mieszkańcy mniejszych miejscowości. Wypoczynek z dala od miejsca zamieszkania - najczęściej deklarują ludzie młodzi, bardziej wykształceni oraz zamieszkali w dużych ośrodkach miejskich.

Wśród celów wyjazdów zagranicznych na pierwszym planie znajduje się chęć poznania, którą deklaruje 52,6% ogółu ankietowanych, wypoczynek i rekreacja - 18,6%, zakupy - 12,7%, odwiedziny rodzin i znajomych - 11,2%. Dalsze miejsca pod tym względem zajmują zainteresowania: sport, kultura i inne.

Na pytanie do jakich krajów ankietowani wyjechaliby najchętniej w przyszłym roku (1991) uzyskano następujące wyniki:

1. Austria	56,6%
2. Węgry	18,9%
3. Niemcy	5,3%
4. Włochy	4,8%
5. Jugosławia	2,3%
6. Bułgaria	1,6%
7. Rumunia	1,5%
8. Pozostałe kraje zachodnie	6,4%
9. Pozostałe kraje wschodnie	2,3%

Powyższe dane świadczą o zmianie kierunków wyjazdów mieszkańców Czecho - Słowacji. Obserwuje się tutaj ogromny wzrost zainteresowania krajami Europy Zachodniej kosztem krajów Europy Wschodniej. Z krajów tradycyjnych wyjazdów nadal utrzymuje się zainteresowanie Węgrami i Polską (choć nie znajduje to potwierdzenia w badaniach).

Do głównych barier w uprawianiu turystyki należy brak wystarczających środków finansowych. Na ich niedostatek wskazuje 68,8% ogółu badanych. Na dalszych miejscach wymienia się warunki rodzinne - 14,4%, nawyki i przyzwyczajenia - 13,6%.

Dla uzyskania lepszego zadowolenia z uczestnictwa w turystyce badani proponują ustalenie właściwych relacji pomiędzy wysokością zarobków a cenami na usługi turystyczne., podniesienie standardu usług, ukształtowanie odpowiednich zainteresowań i przyzwyczajzeń oraz zwiększenie kwalifikacji zatrudnionych w turystyce.

Instytut Turystyki w Bratysławie biorąc pod uwagę upodobania urlopowe i weekendowe mieszkańców Czecho - Słowacji wyróżnia trzy typy turystów:

1. Typ domowy - spędzający urlopy i weekendy w domu z różnych powodów: brak pieniędzy, warunki rodzinne, warunki zdrowotne, remont mieszkania, żniwa, winobranie itp. Jest to bardzo liczna grupa. Ten sposób spędzania urlopów najczęściej preferują ludzie starsi oraz rodziny z małymi dziećmi.

2. Typ indywidualny - spędzający urlopy i weekendy poza miejscem zamieszkania, najczęściej w "drugich domach", na wsi lub campingach. Najbardziej odpowiada ludziom starszym, sfustrowanym oraz z kłopotami zdrowotnymi.

3. Typ rodzinny - spędzający urlopy i weekendy w gronie rodziny lub znajomych. Najbardziej preferują go ludzie młodzi oraz rodziny z małymi dziećmi.

2.4. Turystyka krajowa

W turystyce krajowej w latach 1980 - 1990 panowała stagnacja. Niewielki przyrost krajowego ruchu nastąpił dopiero w 1990 roku.

Tabela 2.

Dynamika krajowego ruchu turystycznego w latach 1980 - 1990
(w tys. osób)

Rok	Wielkość ruchu	Dynamika (1980 = 100)
1980	10 129	100
1985	9 764	96
1986	10 326	102
1987	10 106	100
1988	10 408	103
1989	10 494	104
1990	11 657	115

Zródło: Statisticka Rocenka 1991. Federalni Statyisticky Urad.
Praha 1991.

Zahamowanie wzrostu krajowego ruchu w latach osiemdziesiątych wiąże się z recesją gospodarczą i spadkiem stopy życiowej ludności w Czecho - Słowacji, przy równoczesnym ograniczeniu dotacji z budżetu państwa do wyjazdów urlopowo - wypoczynkowych młodzieży i dorosłych.

W 1990 roku w krajowym ruchu turystycznym zarejestrowano 11 657 tys. turystów. Jest to ilość zaniżona, ponieważ obejmuje ona tylko turystów korzystających z rejestrowanej bazy noclegowej. Poza zasięgiem oficjalnej sprawozdawczości statystycznej znajduje się wiele obiektów noclegowych. Nie obowiązuje ona w prywatnych obiektach noclegowych, zatrudniających do 25 osób, których w ostatnim okresie powstało dość dużo. Nie obejmuje ona także osób korzystających z zakwaterowania we własnych "drugich domach" i wynajmowanych do tego celu prywatnych kwaterach lub z gościny krewnych i znajomych.

Największymi rejonami koncentracji ruchu krajowego są duże miasta: Praga, Brno, Bratysława, Pilzno oraz najbardziej atrakcyjne rejony turystyczne: Tatry, Sudety, Rudawy i Beskidy. Znaczny ruch skupia się w znanych uzdrowiskach: Karlove Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně.

Tabela 3.

Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego w wybranych miastach i rejonach w 1990 r. (w tys. osób).

MIASTO - REJON	Liczba tur.	MIASTO REJON	Liczba tur.
Praga	1 686	Koszyce	128
Brno	401	Liberec	76
Bratysława	392	Františkovy L.	37
Ostrawa	117	Ústí n/L.	66
Pilzno		Banská Bystrzyca	67
Czeskie Budziejowice	152	Karlovy Vary	168
Szpindlerowy Młyn	42	Mariánské L.	66
Hradec Králové	99	Wysokie Tatry	259
Pieszczany	49		

źródło - Statistická Rocenka 1991, Federalní statistický Úrad. Praha 1991.

W zaspokojaniu potrzeb noclegowych turystów krajowych największy udział mają hotele niższych kategorii (trzy, dwu i jednogwiazdkowe), campingi oraz schroniska turystyczne.

Udział poszczególnych obiektów noclegowych w zakwaterowaniu turystów kształtuje się następująco:

	% korzystających
- hotele, motele, domy wycieczkowe	- 54.9
- pensjonaty	- 3.4
- domki rekreacyjne	- 7.6
- schroniska turystyczne	- 9.7
- campingi	- 4.1
- kwatery prywatne	- 2.8
- wolne miejsca na kempingach	- 17.5

Łączne wykorzystanie miejsc w bazie noclegowej kształtowało się na poziomie 40.6%. Najwyższe wskaźniki wykorzystania miejsc noclegowych wykazują hotele i motele - rozpatrywane łącznie (52.2%) , najniższe notuje się na campingach - 26.2% oraz w schroniskach turystycznych - 32.0%.

Czynnikiem mającym duży wpływ na wykorzystanie łóżek w obiektach noclegowych jest ich lokalizacja. Na ogół obiekty noclegowe zlokalizowane w dużych miastach mają wyższy stopień wykorzystania niż w mniejszych miejscowościach i mniej atrakcyjnych rejonach turystycznych.

2.5 Turystyka wyjazdowa

W wyjazdach mieszkańców Czecho - Słowacji za granicę w 1980 roku zarejestrowano 10,3 mln wyjeżdżających. W następnych latach podobnie jak w ruchu krajowym nastąpił spadek, który zahamowany został w 1987 roku, ale prawdziwe ożywienie w wyjazdach zagranicznych wystąpiło dopiero w 1989 roku i następnych latach.

Tabela 4.

Dynamika ruchu wyjazdowego w latach 1980 - 1991
(w tys. osób)

Rok	Wielkość ruchu	Dynamika (1980 = 100)
1980	10 343	100
1985	8 394	81
1986	6 771	66
1987	7 506	73
1988	7 258	71
1989	8 560	83
1990*	20 654	200
1991*	39 613	383

* ruch wyjazdowy rejestrowany na przejściach granicznych
Zródło: Statistická Rocenka 1991. Federalni Statistický Urad.
Praha 1991.

Istotne znaczenie dla dynamicznego wzrostu wyjazdów zagranicznych miały zmiany polityczne i gospodarcze zachodzące w Czecho - Słowacji i innych krajach Europy Środkowo - Wschodniej. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć: wprowadzenie wewnętrznej wymienialności czeskiej korony, zniesienie ograniczeń paszportowych, zjednoczenie Niemiec oraz zniesienie wiz przez większość krajów Europy Zachodniej.

Oficjalna sprawozdawczość statystyczna ruchu wyjazdowego z Czecho - Słowacji opiera się na rejestracji wyjeżdżających na granicach przez służby graniczne. Dlatego podaje ona wielkość wyjazdów według przekraczanych granic.

Tabela 5.

Wyjazdy z Czecho - Słowacji według granic w 1991 roku

Granice	Ilość wyjeżdżających	%
Ogółem	39 612 723	100,0
z tego przypada na granice z:		
Niemcami	15 316 088	38,7
Austrią	14 125 794	35,7
Węgrami	3 838 282	9,7
d.ZSRR	174 075	0,4
Polską	5 790 589	14,6
Drogą lotniczą	367 895	0,9

Zródło: Statisticke Informace 1991. UCS, Praha 1992.

W ostatnich trzech latach w wyjazdach zagranicznych wzrosło zainteresowanie krajami Europy Zachodniej, kosztem krajów Europy Wschodniej. Granice z krajami zachodnimi w 1991 roku przekroczyło 74,4% ogółu wyjeżdżających. Dominuje ruch jednodniowy przygraniczny.

Z powodu braku dokładnej statystyki oraz głębszych badań wyjazdów zagranicznych mieszkańców Czecho - Słowacji w dalszej części dla scharakteryzowania ruchu wyjazdowego wykorzystano wyniki badań przeprowadzonych przez Agencję European Travel Data Center w Luksemburgu na zlecenie Austriackiego Centrum Informacyjnego.

2.5.1 Charakterystyka ruchu wyjazdowego z Czecho - Słowacji

Przeprowadzone w 1991 r. przez agencję European Travel Data Center w Luksemburgu badania obejmują analizę wielkości ruchu wyjazdowego, kierunki wyjazdów, preferencje w wykorzystaniu bazy noclegowej oraz sposobu spędzania czasu za granicą jak również wielkość wydatków finansowych za granicą.

Z powodu odmiennych kryteriów i metod badawczych stosowanych w krajach zachodnich dane dotyczące wielkości i struktury ruchu wyjazdowego są mocno zaniżone w stosunku do oficjalnych danych Federalnego Urzędu Statystycznego w Pradze.

Badania te uwzględniają turystów, którzy przybywają za granicą dłużej niż 24 godziny i korzystają z rejestrowanej bazy noclegowej. Pomijają zupełnie ruch jednodniowy przygraniczny (dominujący w wyjazdach z Czecho - Słowacji) oraz ruch tranzytowy. Nie uwzględniają dłuższych pobytów, jeżeli wyjeżdżający korzystają z zakwaterowania u rodziny lub znajomych (bezpłatnie).

Różnice w wielkości i kierunkach geograficznych wyjazdów pomiędzy danymi Federalnego Urzędu Statystycznego a European Travel Data Center kształtują się następująco:

Wielkość wyjazdów w 1991 roku (w mln osób)

Według Federalnego Urzędu Statystycznego	39,6
Według European Travel Data Centrum	5,8
Różnica	33,8

Różnicę w wielkości ruchu wyjazdowego wynikającą z rozbieżności w stosowanej metodyce badań możemy traktować jako przygraniczny ruch jednodniowy.

Tabela 6.

Geograficzne kierunki wyjazdów w 1991 roku

Wyszczególnienie	Europa Zachodnia		Europa Wschodnia	
	w mln	%	w mln	%
wg Federalnego Urzędu Statystycznego	29,6	74	10	26
wg agencji European Travel Data Center	5,2	90	0,6	10

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Federalnego Urzędu Statystycznego oraz agencji European Travel Data Center

W świetle danych Austriackiego Centrum Informacyjnego w 1991 roku z Czecho - Słowacji wyjechało za granicę 5,8 mln mieszkańców. Najwięcej wyjeżdżających pochodziło z Czech - 3,8 mln (56% wyjazdów). Pozostałe 2,6 mln wyjeżdżających w równych częściach pochodziło z Moraw i Słowacji.

Największe nasilenie wyjazdów obserwuje się do Niemiec. Obejmuje ono 39% ogółu wyjeżdżających, Austrii - 22% oraz Włoch - 13%. Łącznie do krajów Europy Zachodniej wyjeżdża 89% mieszkańców (na dłużej niż na 24 godziny). Pozostała część wyjeżdża do byłych krajów socjalistycznych - 11% wyjeżdżających. Pomimo, że zainteresowanie wyjazdami do tych krajów poważnie spadło nadal utrzymuje się duży ruch przygraniczny szczególnie do Polski i na Węgry.

Tabela 7.

Kierunki wyjazdów mieszkańców Czecho - Słowacji za granicę

Wyszczególnienie	Wyjazdy zagraniczne	
	w mln	w %
Północna Europa (Dania, Finlandia, Islandia, Irlandia, Wlk Brytania, Szwecja)	0,1	2
Zachodnia Europa (Benelux, Francja)	0,8	14
Srodkowa Europa (Niemcy, Austria, Szwajcaria)	3,5	60
Kraje Śródziemnomorskie (Włochy, Jugosławia, Portugalia, Cypr, Grecja, Północna Afryka, Turcja)	0,8	14
Wschodnia Europa (Bułgaria, Węgry, Polska, Rumunia, b.ZSRR)	0,6	10

Zródło: European Travel Monitor 1991

2.5.2. Preferencje turystów wyjeżdżających za granicę

Mieszkańcy Czecho - Słowacji preferują indywidualną formę wyjazdu za granicę. Wśród wyjeżdżających tylko 20% korzystało z wyjazdów organizowanych przez biura podróży, a 80% wyjeżdżało indywidualnie korzystając z pośrednictwa biur podróży tylko w niewielkim stopniu przy zakupie niektórych usług.

Z motywów wyjazdu za granicę na czoło wysuwają się cele urlopowo-wypoczynkowo, które deklarowało 49% ogółu wyjeżdżających, wyjazdy służbowe i handlowe - 21% oraz odwiedziny u rodziny i znajomych - 13%.

Wśród wyjeżdżających najwięcej zwolenników mają pobyty w mieście - 28%, wypoczynek nad wodą - 25% oraz wycieczki krajoznawcze - 24%. Małym uznaniem cieszą się pobyty w górach, wczesy lecznicze oraz wypoczynek na wsi.

Z bazy noclegowej za granicą najczęściej wykorzystywane są hotele niższych kategorii - 39% ogółu wyjeżdżających, prywatne kwatery - 19%, domki campingowe (własne, znajomych, rodziny, wynajęte) - 12% oraz campingi - 10%. Ogólnie rzecz biorąc mieszkańcy Czecho - Słowacki szukają za granicą tanich możliwości zakwaterowania.

W roku 1991 wyjeżdżający za granicę wykorzystali łącznie 30 mln noclegów. Średnio na 1 wyjeżdżającego przypadało 5 noclegów. Przeważały pobyty krótkie (od 1 do 3).

2.5.3. Wydatki na turystykę wyjazdową

W świetle badań prowadzonych przez European Travel Data Center mieszkańcy Czecho - Słowacji w 1991 roku wydali na wyjazdy zagraniczne łącznie 8,7 mld. ATS (szylingów austriackich). W przeliczeniu po kursach obowiązujących w Polsce daje to równowartość około 641 mln USD. Średnio na jeden wyjazd wydawano 1500 ATS, a na jeden dzień 290 ATS. Odpowiada to 146 USD oraz 28 USD.

Tabela 8.

Struktura zagranicznych wydatków według wielkości

Wyszczególnienie	w mln ATS	w %
mniej niż 3 600	3,4	94
3 600 - 7 100	0,1	4
7 100 - 10 799	x	1
więcej	x	1
Przeciętne wydatki na 1 wyjazd	1 500	
Przeciętne wydatki na 1 dzień	290	

Zródło: European Travel Monitor 1991.

Przedstawione wyżej wydatki dotyczą tylko turystów przybywających za granicą powyżej 24 godzin. Dla oszacowania całości wydatków mieszkańców Czecho - Słowacji konieczne jest uwzględnienie wydatków turystów jednodniowych w ruchu przygranicznym, którzy dominują w strukturze wyjazdów (33,8 mln, tj. 85,6% wyjeżdżających).

Zakładając, że turysta jednodniowy wydaje na wyjazd tylko połowę wydatków jakie wydaje turysta na 1 dzień przebywający dłużej (14 USD), można określić, że turyści jednodniowi wydają łącznie 473 mln USD. Po uwzględnieniu tego łączne wydatki mieszkańców Czecho - Słowacji na wyjazdy zagraniczne wynoszą 1.114 mln USD, z tego na Polskę przypada około 90 mln USD.

Według informacji Ministerstwa Handlu i Turystyki w Pradze wpływy z przyjazdowego ruchu zagranicznego w 1991 roku szacuje się na około 1 000 mln dolarów. Tak więc wydatki na wyjazdy są większe niż dochody uzyskane z przyjazdów obcokrajowców.

2.6. Ocena trendów i wnioski

1. Czecho - Słowacja posiada dogodne warunki dla rozwoju turystyki. Sprzyjają temu bogate walory przyrodnicze i krajoznawcze, stosunkowo niezłe zagospodarowanie turystyczne oraz centralne położenie w Europie.

2. W planach rozwojowych traktuje się turystykę jako jedną z ważniejszych funkcji gospodarczych, którą w istotny sposób ma zwiększyć dochody w bilansie płatniczym państwa i zostać trwałym elementem gospodarki rynkowej.

3. Pomimo recesji gospodarczej i stagnacji wielkości ruchu krajowego w drugiej połowie lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych obserwuje się ogromny wzrost ruchu wyjazdowego jak i przyjazdowego. W turystyce zagranicznej dominuje krótkotrwały ruch przygraniczny nastawiony w dużej mierze na zakupy i handel.

4. Pod wpływem zmian politycznych i gospodarczych w Czecho - Słowacji i innych krajach Europy Środkowo - Wschodniej nastąpiły zmiany w geografii wyjazdów i przyjazdów. W wyjazdach wzrosło zainteresowanie krajami Europy Zachodniej a zmalało krajami Europy Wschodniej. W przyjazdach dominujące znaczenie zyskali turyści z Austrii i Niemiec.

5. Szacunkowy bilans dochodów i wydatków turystyki zagranicznej wykazuje niewielką przewagę wydatków związanych z wyjazdami mieszkańców Czecho - Słowacji za granicą, nad dochodami uzyskiwanymi z przyjazdów turystów zagranicznych.

3. ORGANIZACJA TURYSTYKI, BIURA PODRÓŻY, TARGI TURYSTYCZNE, INFORMACJA I PROMOCJA

3.1. Organizacja turystyki

Sprawami turystyki w Czecho - Słowacji zajmują się Ministerstwa Handlu i Turystyki Czeskiej Republiki oraz Ministerstwo Handlu i Turystyki Słowackiej Republiki. Ze względu na szeroką problematykę jaką obejmuje turystyka ministerstwa te współpracują z innymi resortami, głównie z Ministerstwem Finansów, Ministerstwem Kultury, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Służbami Granicznymi oraz Urzędem Statystycznym.

Do najważniejszych zadań należą:

- ustalenie głównych kierunków rozwoju turystyki
- regulacja prawna i przekształcenia własnościowe
- promocja turystyki w kraju i za granicą
- szkolenie kadr dla potrzeb turystyki.

Dotychczas na terenie Czecho - Słowacji nie wykształciły się jeszcze duże organizacje turystyczne typu zachodniego, jak American Society of Travel Agents - ASTA czy European Travel Commission - ETC, które skupiają wszystkich uczestników rynku turystycznego (agentów turystycznych, hotele, przewoźników, samorządy lokalne i stowarzyszenia turystyczne) i prowadzą wspólnie działalność promocyjną, badawczą, prognostyczną, szkoleniową itp. Dawniej podobną funkcję częściowo spełniały państwowe i spółdzielcze biura podróży (przedsiębiorstwa) jak np. Cedok czy Slovakoturist.

Zaczątkiem takich organizacji są powstające obecnie:

- Czeskie Stowarzyszenie Prywatnych Biur Podróży
- Słowackie Stowarzyszenie Prywatnych Biur Podróży
- Narodowa Federacja Hoteli i Restauracji Czeskiej Republiki.

3.2. Biura podróży

Dominującą rolę w obsłudze ruchu turystycznego spełniają nadal (państwowe, spółdzielcze, młodzieżowe oraz należące do różnych organizacji społecznych biura podróży) przedsiębiorstwa. Rodzący się w tej sferze działalności sektor prywatny jest zbyt słaby, nie posiada odpowiedniego zaplecza jak również doświadczenia.

Przedsiębiorstwa te znajdują się we wstępnej fazie prywatyzacji. Proces ten napotyka na duże trudności. W najlepszej sytuacji znajdują się państwowe i spółdzielcze biura podróży, które przekształcone zostaną w spółki akcyjne, drogą kapitałową lub bonową, która polega na sprzedaży lub przekazywaniu akcji bezpłatnie obywatelom.

W gorszej sytuacji są biura podróży organizacji społecznych. Część ich może zostać zlikwidowana, ponieważ państwo teraz odchodzi od turystyki socjalnej na rzecz turystyki komercyjnej, która musi się rządzić prawami gospodarki rynkowej.

Do największych biur podróży należą:

CEDOK -	największe państwowe biuro turystyczne (w trakcie przekształceń własnościowych) posiadające 20 oddziałów oraz 170 biur podróży na terenie całej Czecho - Słowacji,
AUTOTURIST -	biuro podróży Związku Motorowego, posiadające swoje filie w większych miastach,
CKM -	młodzieżowe biuro podróży o zasięgu ogólnokrajowym
REKREA -	spółdzielcze biuro podróży działające na terenie całego kraju,
TATRATOURL -	spółdzielcze biuro dysponujące 31 biurami turystycznymi. Działalność jego ogranicza się jedynie do terenu Słowacji,
SPORT-TURIST	biuro podróży należące do organizacji turystycznych o zasięgu ogólnokrajowym (odpowiednik naszego PTTK),

SLOVAKOTURIST	biuro podróży o podobnym charakterze ale działające tylko na terenie Słowacji,
BALNEA	biuro turystyki zajmujące się lecznictwem sanatoryjnym i turystyką w Czeskiej Republice
SLOVTERMA	biuro o podobnej specjalizacji działające w Słowackiej Republice
CSA	biuro podróży czecho-słowackich linii lotniczych
CSAD	biuro podróży czecho-słowackich kolei
MORAVIATOUR	regionalne biuro podróży
SVITAVATOUR	regionalne biuro podróży.

3.3. Zagraniczne biura podróży

Oprócz krajowych biur podróży oraz przedstawicielstw biur podróży z byłych krajów socjalistycznych, jak: Orbis, Inturist, Bałkanturist w ostatnich dwóch latach na rynku usług turystycznych pojawiło się wiele agencji międzynarodowych i przedstawicielstw biur podróży krajów zachodnich.

Spośród nich można wymienić m.in.: AITSLT, międzynarodowa agencja turystyki socjalnej i wykorzystania wolnego czasu, IST, międzynarodowa agencja turystyczna, AMERICAN EXPRES (Stany Zjednoczone), Thomas COOK (Stany Zjednoczone), WOLFFEREISEN (Niemcy), WAGON LI (Belgia), HOLLIDAY INN (Stany Zjednoczone), COMPAS, PUTNIK, DEVONA (Jugosławia).

Władze Czecho - Słowacji czynią duże starania o przyciągnięcie kapitału zagranicznego w celu rozbudowy bazy turystycznej. Dopuszcza się również obcych inwestorów do brania udziału w prywatyzacji istniejących biur podróży. Największe zainteresowanie w tej dziedzinie wykazują Niemcy oraz Austriacy.

3.4. Program rozwoju prywatnego sektora w turystyce

Wprowadzenie nowych przepisów zrównujących w prawach różne formy własności umożliwiło powstanie małych i średnich przedsiębiorstw zajmujących się obsługą ruchu turystycznego oraz licznych biur turystycznych. W tym celu opracowano specjalny program, którego głównym zadaniem jest przyspieszenie formowania

sektora prywatnego w turystyce oraz lepsze wykorzystanie wartości przyrodniczych, kulturalnych oraz historycznych dla celów turystycznych.

Uczestniczyć w programie mogą małe i średnie przedsiębiorstwa, osoby prawne oraz fizyczne. Do małych przedsiębiorstw zalicza się przedsiębiorstwa zatrudniające maksymalnie 9 osób, a do średnich maksymalnie - 50.

Pomoc finansową ze strony państwa mogą uzyskać następujące przedsięwzięcia:

1. Rekonstrukcja i modernizacja stałych i sezonowych obiektów noclegowych lub gastronomicznych

2. Modernizacja obiektów turystycznych mające na celu podniesienie standardu świadczonych usług (hotele, domy wczasowe, campingi)

3. Odnowa i modernizacja obiektów zabytkowych i historycznych dla potrzeb turystyki

4. Rozbudowa w istniejących ośrodkach wczasowych urządzeń sportowych i kulturalnych (baseny, sauny, solaria, pola golfowe, korty tenisowe, kina letnie)

5. Modernizacja kolejek górskich i wyciągów narciarskich dla poprawy bezpieczeństwa jazdy oraz zwiększenia przepustowości

6. Budowa nowych obiektów noclegowych i gastronomicznych w rejonach niedoinwestowanych pod tym względem. Za minimum przyjmuje się 10 łóżek lub 50 miejsc konsumpcyjnych, z możliwością dalszej rozbudowy.

Pomoc finansową ze strony państwa i banków mogą uzyskać projekty wymienione w punktach od 1 do 4 jeżeli okres ich realizacji nie przekroczy 12 miesięcy, a przy projektach wymienionych w punktach 5 i 6 nie może być dłuższy od 24 miesięcy.

3.5. Prywatne biura podróży

Popieranie rozwoju prywatnego sektora spowodowało prawdziwą eksplozję w powstawaniu nowych prywatnych biur podróży. Szacuje się, że na terenie Czech istnieje obecnie około 3,5 tys. prywatnych biur podróży, a na terenie Słowacji 0,8 tys. Sektor ten obecnie jest słaby i mało stabilny. Jednakże jego powstanie doprowadziło do złamania monopolu dawnych dużych biur podróży i stworzenia konkurencji w tej dziedzinie.

Biura te częściowo zrzeszają się w Czeskim i Słowackim Stowarzyszeniu Biur Podróży. Stowarzyszenia te wybierają swoje zarządy i rady nadzorcze, które ustalają kierunki i zakres pracy.

Do najważniejszych ich zadań należy m.in.: niesienie pomocy prawnej, organizacyjnej oraz szkoleniowej nowo powstającym biurom podróży oraz ułatwianie im kontaktów zagranicznych.

Zakres działania prywatnych biur podróży jest bardzo szeroki. Obejmuje on świadczenie różnorodnych usług dla turystów krajowych i zagranicznych, działalność informacyjną, usługi przewodnickie, rezerwację i sprzedaż biletów na wszystkie środki transportu, prowadzenie wypożyczalni samochodów, wymianę walut i sprzedaż pamiątek i wydawnictw turystycznych. Wykaz wybranych biur podróży zamieszczono w aneksie.

3.6. Krajowe imprezy kulturalne i turystyczne

Dla uatrakcyjnienia pobytu turystom krajowym i zagranicznym organizuje się w Czecho - Słowacji w każdym roku wiele imprez o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Dokładny ich wykaz publikowany jest w Kalendarzu Ruchu Turystycznego. Na 1992 rok planuje się ponad 490 imprez o charakterze kulturalnym, sportowym, folklorystycznym i etnograficznym w całym kraju.

Organizatorami tych imprez zazwyczaj są władze administracyjne różnych szczebli, związki i kluby sportowe, towarzystwa naukowe i techniczne jak również różne organizacje społeczne.

Zródło: Kalendar Cestowniho ruchu - Ceskoslovensko - 92.

3.7. System informacji turystycznej

Istniejący system informacji opiera się na punktach informacyjnych prowadzonych przez lokalne władze w dużych miastach i ważniejszych rejonach turystycznych. Poza tym informacją zajmują się biura podróży i inne placówki turystyczne.

Najlepiej zorganizowana jest Praska Służba Informacyjna. Posiada ona 4 punkty informacyjne i świadczy różnorodne usługi ustnie lub telefonicznie. W zakres jej działania wchodzi także przewodnictwo, pilotaż, organizacja imprez turystycznych, sprzedaż biletów na imprezy kulturalne i turystyczne.

W ocenie naczelných władz turystycznych informacja turystyczna jest najsłabszym ogniwem na rynku usług turystycznych. Ministerstwo Handlu i Turystyki opracowało wstępny projekt systemu informacyjnego dostosowanego do standardów zachodnich. Opiera się on na istniejącej sieci punktów informacyjnych związku motorowego. Realizacja jego zyskała finansowe poparcie funduszu PHARE. Na bazie tej sieci w przyszłości ma powstać centralny bank danych.

3.8. Międzynarodowe targi turystyczne w Czecho - Słowacji

W Czecho - Słowacji organizowane są dwie imprezy targowe o znaczeniu międzynarodowym:

1. EKSPOTOUR - SLOWAKIA, organizowane przez Ministerstwo Handlu i Turystyki Słowackiej Republiki i Dom Techniki w Żylinie (w roku 1992 w dniach od 11 - 13 sierpnia).

2. GO - 92, organizowane przez Ministerstwo Handlu i Turystyki Czeskiej Republiki oraz Międzynarodowe Targi Handlowe w Brnie (w dniach od 9 do 11 stycznia 1992).

Targi te dostępne są dla wszystkich krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw i osób indywidualnych związanych z turystyką (biura podróży, gestorzy bazy noclegowej, przewoźnicy, handlowcy, producenci sprzętu turystycznego, wydawcy).

Do głównych celów targów należy:

- przedstawienie uczestnikom czeskich i słowackich rejonów turystycznych i potencjalnych możliwości ich rozwoju,
- nawiązanie kontaktów i współpracy między krajowymi a zagranicznymi biurami podróży,
- przedstawienie podstawowych informacji o bazie noclegowej, żywieniowej i zagospodarowaniu różnych rejonów turystycznych,
- umożliwienie zakupu różnorodnych usług turystycznych,
- zapoznanie z ofertą lecznictwa uzdrowiskowego oraz możliwościami organizacji polowań na dziką zwierzynę.

3.9. Udział w wystawach i targach międzynarodowych

Ministerstwa Handlu i Turystyki w Czechach i na Słowacji planują w 1992 roku wziąć udział samodzielnie lub odrębnie w następujących targach turystycznych i wystawach międzynarodowych:

A. Czeska Republika (samodzielnie)

1. Hiszpania - FITUR - 92, Madryt, 28.01.-3.02.1992
2. Niemiecka Republika Federalna - CBR Mnichov, 1-9.02.1992
3. Niemiecka Republika Federalna - ITB Berlin, 7-13.03.1992

4. Szwecja - TUR-92, Goteborg - 19-22.03.1992
5. Francja - SMWT Paryż, 18-25.03.1992
6. Austria - Turystyka, Wiedeń

B. Czeska i Słowacka Republika (wspólnie)

7. Austria - Ferien Wiedeń, 29.01-2.02.1992
8. Włochy - BIT, Mediolan, 26.02-1.03.1992
9. Wielka Brytania - WTM Londyn, 17-20.11.1992
10. Niemiecka Republika Federalna - Turystyka - Frankfurt

C. Słowacka Republika (samodzielnie)

11. Holandia - Vakantie, Utrecht
12. Francja - SMTV, Paryż
13. Niemiecka Republika Federalna - ITB, Berlin
14. Niemiecka Republika Federalna - CMT, Stuttgart.

Zródło: Na podstawie danych uzyskanych w Ministerstwach Handlu i Turystyki w Czeskiej i Słowackiej Republice).

3.9.1. Wydatki na promocję, reklamę i informację

W Czecho - Słowacji turystykę obecnie traktuje się jako jedną z ważniejszych gałęzi gospodarki narodowej w tworzeniu dochodu narodowego. Z tego względu dużą wagę przywiązuje się do działań promocyjnych, reklamowych oraz informacyjnych w turystyce.

W chwili obecnej działalność ta ma charakter przejściowy. Musi uwzględniać dawne plany rozwojowe w turystyce i koordynować je z nowymi trendami, a także brać pod uwagę zmiany w kierunkach wyjazdów i upodobaniach turystów krajowych i zagranicznych.

Nakłady na promocję i reklamę w Czeskiej Republice w 1992 r. mają wynieść 30 mln KCS (około 3 mln USD), z tego najwięcej wydatków przewidziano na działalność wydawniczą, udział w wystawach oraz targach krajowych i międzynarodowych, produkcji video kaset i filmów o tematyce turystycznej oraz na współpracę z zagranicą.

Tabela 9.

PLAN WYDATKÓW FINANSOWYCH NA PROMOCJĘ, INFORMACJĘ I REKLAMĘ
W CZESKIEJ REPUBLICE NA ROK 1992

L.P.	Wyszczególnienie	Wydatki *	%
1.	Działalność wydawnicza	12 000	40.0
2.	Video i film	4 050	13.5
3.	Współpraca krajowa	500	1.7
4.	Współpraca zagraniczna	700	2.3
5.	Współpraca z czeskimi biurami za granicą i konsulatami	3 000	10.0
6.	Wystawy i targi międzynarodowe	5 640	18.8
7.	Odnowa szlaków turystycznych	1 000	3.3
8.	Dystrybucja	2 850	9.5
9.	Pozostałe **	260	0.9
10.	OGÓŁEM	30 000	100.0

* - w tys. koron

** - drobne podarki i pamiątki oraz tworzenie systemu
informacyjnego i banków informacji,

Zródło - Navrh planu statni propagace cestovneho ruchu na rok
1992, Ministerstvo Obchodu a Cestovniho Ruchu, Praha
1992.

Słowacka Republika dysponuje odrębnym funduszem przeznaczonym na promocję, informację i reklamę. Wysokość jego na 1992 r. wynosiła 9.9 mln Kcs. Z tego 2.8 mln Kcs przewidziane jest na wystawy i targi zagraniczne, 6.8 mln Kcs na działalność wydawniczą oraz 0.3 mln Kcs na videokasety, public relations. Dodatkowo wydano 4 mln Kcs na reklamę Słowackiej Republiki na wystawie Expo - 92 w Sewilli [*]

[*] Zródło - dane Ministerstwa Obchodu a Cestovnego Ruchu Slovenskej Republiki.

Z powodu braku środków finansowych przy realizacji przedstawionych planów zwraca się szczególną uwagę na efektywność ich wykorzystawania, koncentrację na konkretnych celach, skoordynowanie działań promocyjnych z nowymi trendami rozwojowymi w turystyce oraz ujednolicenie wszelkich działań marketigowych, promocyjnych i reklamowych.

4. TURYSTYCZNY RUCH WYJAZDOWY Z CZECHO-SŁOWACJI DO POLSKI I JEGO TRENDY ROZWOJOWE

Polska jest krajem o wysokim udziale turystów z Czecho - Słowacji w globalnej wielkości przyjazdowego ruchu zagranicznego. W latach 1955 - 1980 kształtował się w granicach od 13,8% do 43,8% ogółu przyjezdnych. Największe nasilenie przypadało na lata obowiązywania konwencji turystycznej w Tatrach i Beskidach. Zajmowała ona pod tym względem czołowe miejsce. Spowodowane to było bliskim sąsiedztwem, silnym powiazaniem gospodarczym i kulturalnym. Warunki te w dużej mierze wymuszone zostały względami politycznymi. Podział Europy doprowadził kraje Europy Środkowej i Wschodniej do izolacji na arenie międzynarodowej.

4.1. Udział mieszkańców Czecho - Słowacji w turystyce przyjazdowej do Polski

Lata osiemdziesiąte charakteryzowały się dużymi wahaniami w przyjazdach z Czecho - Słowacji do Polski. Jednakże udział procentowy w globalnej wielkości ruchu przyjazdowego utrzymywał się na dosyć wysokim poziomie.

W 1980 roku Polskę odwiedziło 1549 tys. osób, co stanowiło 21,9% ogółu przyjezdnych. W dwa lata później na skutek wprowadzenia stanu wojennego w Polsce nastąpił gwałtowny spadek. Zarejestrowano wówczas 203 tys. osób (14,5% przyjezdnych). Wielkość ruchu zbliżoną do stanu z roku 1980 osiągnięto w latach 1989 i 1990.

Prawdziwy przełom w przyjazdach zanotowano w 1991 roku, kiedy to nasz kraj odwiedziło 6 101 tys. osób (16,6%). Wielkość ta plasuje obecnie Czecho - Słowację na trzecim miejscu za Niemiecką Republiką Federalną oraz krajami Wspólnoty Niepodległych Państw.

Najnowsze dane uzyskane w Federalnym Urzędzie Statystycznym w Pradze wskazują, że zainteresowanie Polską nadal nie maleje. W pierwszym kwartale 1992 odwiedziło nasz kraj 4 800 tys. osób.

W porównaniu z analogicznym okresem 1991 roku liczba odwiedzających zwiększyła się dwukrotnie. Gdyby ta tendencja utrzymywała się w dalszym ciągu to liczba odwiedzających Polskę w tym roku prawdopodobnie przekroczyłaby 10 mln osób.

4.2. Charakter pobytu i motywy przyjazdu do Polski.

Podstawowym źródłem informacji o ruchu przyjazdowym z Czecho - Słowacji do Polski były badania ankietowe przeprowadzone przez Instytut Turystyki w Warszawie w 1991 roku. Obejmują one 535 ankiet. Nie jest to próba zbyt wielka i w pełni reprezentatywna, dlatego wyniki badań mogą budzić pewne zastrzeżenia. Nie mniej jednak daje ona wiele interesujących informacji na temat głównych motywów przyjazdu do Polski, formy organizacyjnej przyjazdu, geograficznego rozmieszczenia ruchu przyjazdowego, sposobów spędzania wolnego czasu, wykorzystania bazy noclegowej oraz barier ograniczających przyjazdy do Polski.

W przyjazdach do Polski z Czecho - Słowacji dominują pobyty krótkie - jednodniowe. Większość odwiedzających koncentruje się w rejonach i miastach przygranicznych. Spowodowane jest to z jednej strony niską zamożnością, a z drugiej stosunkowo wysokimi cenami usług noclegowych, komunikacyjnych oraz gastronomicznych w Polsce.

W świetle danych ankietowych wśród motywów przyjazdu do Polski na pierwszy plan wysuwają się odwiedziny krewnych i znajomych, zadeklarowane przez 30,8% ogółu ankietowanych oraz zakupy i interesy - po 21%.

4.3. Forma organizacyjna przyjazdu

W Czecho - Słowacji w ostatnich latach obserwuje się odejście od zbiorowych i zorganizowanych form turystyki na rzecz wyjazdów indywidualnych, w niewielkim stopniu korzystających z pośrednictwa biur podróży.

Tabela 10.

Motywy przyjazdu do Polski turystów

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1	Odwiedziny krewnych, znajomych	164	30,8
2	Odwiedziny miejsc pochodzenia	20	3,8
3	Poznanie kraju, kultury	93	17,4
4	Miejsca kultu religijnego	157	29,5
5	Wypoczynek, rozrywka	66	12,4
6	Zakupy	112	21,0
7	Interesy	112	21,0
8	Targi, konferencje, wystawy, itp	13	2,4
9	Inne cele zawodowe i służbowe	8	1,5
10	Realizacja hobby	7	1,3
11	Inne cele	36	6,8

Źródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 roku.

Tendencje te w pełni potwierdziły badania ankietowe prowadzone przez Instytut Turystyki w 1991 roku. Okazuje się, że tylko 19,5% ogółu ankietowanych korzystało z organizowanych form turystyki. Pozostałe 80,5% stanowili turyści indywidualni, wyjeżdżający najczęściej na zaproszenia osób prywatnych lub instytucji. Tylko niewielka część wyjeżdżających w tej ostatniej grupie (6,6%) dokonała zakupów niektórych usług w biurze podróży.

4.4. Wykorzystanie środków transportu

Wegłóg danych czeskich i słowackich służb granicznych najbardziej popularnym środkiem transportu w przyjazdach do Polski jest transport samochodowy. Korzysta z niego 96,3% przyjeżdżających. Kolej obsługuje 2,7% przyjeżdżających. Zwraca uwagę niewielki udział lotnictwa w obsłudze wyjazdów do Polski.

Tabela 11.

Forma przyjazdu do Polski turystów z Czecho - Słowacji

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Z wycieczką zorganizowaną przez biuro podróży	104	19,5
2.	Indywidualnie	426	79,9
	a. za pośrednictwem biura	35	6,6
	b. na zaproszenie osób prywatnych	128	24,0
	c. na zaproszenie instytucji	74	13,9
	d. bez pośredników	189	35,5

źródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

Istniejące dane na ten temat nie pozwalają na wyodrębnienie ruchu pieszego, który jest bardzo ożywiony na niektórych przejściach na granicy z Czecho - Słowacją. W Cieszynie w dni targowe przejście graniczne przekracza około 40 tys. pieszych (informacja uzyskana od służb granicznych w Cieszynie).

Największe nasilenie ruchu na granicy z Czecho-Słowacją obserwuje się na przejściach w Cieszynie, Barwinku, Zawidowie oraz Jakuszycach. Na wymienionych przejściach koncentruje się 57,4% ogółu odwiedzających Polskę.

W związku z rosnącym ruchem ilość przejść granicznych jest niedostateczna. W najbliższym czasie planuje się budowę kilku nowych przejść o lokalnym i turystycznym znaczeniu oraz modernizację przejść starych.

4.5. Wykorzystanie bazy noclegowej

Turyści z Czecho - Słowacji odwiedzający Polskę w małym stopniu korzystają z rejestrowanej bazy noclegowej z powodu krótkiego pobytu i wysokich kosztów zakwaterowania. Przy

dłuższych pobytach najchętniej korzystają z zakwaterowania w tańszych obiektach noclegowych: campingach, polach namiotowych, kwaterach prywatnych, pensjonatach. Często korzystają także z gościny krewnych i znajomych. Z noclegów w hotelach korzysta zaledwie 11,6% przyjeżdżających.

Tabela 12.

Rodzaj wykorzystywanej bazy noclegowej w czasie pobytu w Polsce

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Hotel	62	11,6
2.	Camping, pole namiotowe	41	7,7
3.	Kwatery prywatne, pensjonaty	124	23,3
4.	Mieszkanie rodziny lub znajomych	106	19,9

Źródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

Czas wolny w Polsce odwiedzający najchętniej spędzają w mieście i na wycieczkach krajoznawczych. Formy te preferuje odpowiednio 72,2% oraz 5,3% ogółu badanych. Pozostałe formy spędzania czasu nie mają większego znaczenia.

4.6 Przestrzenny rozkład ruchu przyjazdowego

Analizując przestrzenny rozkład ruchu przyjazdowego z Czech - Słowacji w Polsce można zauważyć, że największym zainteresowaniem cieszą się: Śląsk - 46,1%, Polska Centralna - 40,9% oraz obszary górskie - 17,4% ankietowanych. Rejony nadmorskie oraz pojezierne nie znajdują większego uznania.

Tabela 13.

Sposób spędzania czasu w Polsce

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Pobył w mieście	385	72,2
2.	Odpoczynek	6	1,1
3.	Pobył nad morzem	8	1,5
4.	Pobył nad wodą (w lesie)	3	0,6
5.	Pobył na wsi	19	3,6
6.	Objazdy krajoznawcze	28	5,3
7.	Wędrówki piesze, rowerowe, kajakowe	6	1,1
8.	Inne sposoby	25	4,7

Źródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

Wiąże się to prawdopodobnie z większą odległością, która powiększa koszty przejazdu, niedogodnością dojazdu i słabą promocją tych rejonów na terenie Czecho - Słowacji.

Szczególnym zainteresowaniem turystów czeskich i słowackich cieszą się duże miasta. Biorąc pod uwagę wielkość i ilość przyjazdów wykorzystanych noclegów stwierdzono, że najwięcej odwiedzających notuje się w Katowicach, Krakowie oraz Warszawie. Dalsze miejsca pod tym względem zajmują Wrocław, Łódź i Gdańsk.

Tabela 14

Odwiedzane regiony w Polsce przez turystów

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Wybrzeże	28	5,3
2.	Pojezierza	12	2,3
3.	Centralna Polska	218	40,9
4.	Góry	93	17,4
5.	Śląsk	246	46,1

Zródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

Tabela 15.

Odwiedzane miasta - łączna liczba udzielonych noclegów

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Warszawa	2 873	11,5
2.	Kraków	5 784	23,1
3.	Katowice	11 516	46,1
4.	Gdańsk	1 486	5,9
5.	Wrocław	2 476	9,9
6.	Szczecin	594	2,4
7.	Białystok	99	0,4
8.	Lublin	-	-
9.	Łódź	1 687	6,8
10.	Poznań	1 195	4,8

Zródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

4.7. Bariery przyjazdu do Polski

Wśród barier ograniczających przyjazdy z Czecho - Słowacji do Polski zdecydowanie wysuwają się na pierwsze miejsce wysokie koszty przyjazdu i pobytu. Na przeszkodę tę wskazuje 62,6% ogółu badanych.

Średnia płaca w I kwartale 1992 roku w Czechach wynosiła 4.043 Kcs, a na Słowacji 3.861 Kcs, co w przeliczeniu na dolary po oficjalnym kursie obowiązującym w Czecho - Słowacji wynoszącym 29,10 Kcs za 1 USD, daje zarobki w wysokości 138,2 i 132,7 USD. Chociaż w Polsce średnia zarobków jest wyższa o około 1/3 to mimo wszystko poziom życia w Czecho - Słowacji jest znacznie wyższy z powodu niższych cen w tym kraju.

Tabela 17.⁶

Barriere przyjazdów do Polski turystów

LP	WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA	%
1.	Wysokie koszty pobytu	334	62,6
2.	Daleka, uciążliwa droga	31	5,8
3.	Trudności w organizacji wyjazdu	8	1,5
4.	Mała atrakcyjność tur. Polski	11	2,1
5.	Niski standard usług	80	15,0
6.	Niedostateczna informacja	28	5,3
7.	Niski stan sanitarny	28	5,3
8.	Inne	18	3,4

Źródło: ankieta Instytutu Turystyki, dane z 1991 r.

Na drugim miejscu wśród barier ograniczających przyjazdy do Polski turyści z Czecho - Słowacji wymieniają niski standard usług (15,0%) oraz związany z tym zły stan sanitarny (5,3%). Zaniedbania te obecnie uwidaczniają się ze szczególną siłą ponieważ większość turystów czeskich i słowackich masowo wyjeżdża do Niemiec i Austrii, a kraje te znane są z długoletnich tradycji w obsłudze turystów, wysokiego standardu usług oraz zamiłowania do czystości i porządku.

Bez wydatnej poprawy w tym zakresie trudno będzie liczyć na dalszy rozwój turystyki przyjazdowej do Polski.

Na trzecim miejscu wśród przeszkód wymienia się daleką i uciążliwą drogę - 5,8% badanych oraz częściowo z tym związane trudności z organizacją wyjazdu - 1,5%.

Niedostateczna informacja to dalsza przeszkoda w wyjazdach do Polski (5,3%). Wydaje się, że zarówno ze strony polskiej jak i czecho-słowackiej dotychczas niewiele zrobiono w zakresie promocji wyjazdów do Polski.

Oferta wyjazdów do Polski największych biur podróży na terenie Czech i Słowacji jest bardzo skromna, jednostronna i adresowana do wszystkich. Nie uwzględnia ona zainteresowań i potrzeb ludzi młodych, ludzi w starszym wieku, młodych rodzin z dziećmi, turystów kwalifikowanych oraz ludzi o specjalnych zainteresowaniach. Nie bierze też pod uwagę skromnych możliwości finansowych mieszkańców Czecho - Słowacji.

W aktualnym katalogu biura podróży CEDOK (głównego potentata w obsłudze turystów zagranicznych) oferuje się jedynie dwa 7-dniowe pobyty w kwaterach prywatnych w Swinoujściu i Międzyzdrojach. Slovakoturist poleca wyjeżdżającym do Polski wycieczki 2-dniowe do Katowic, Krakowa i Warszawy a Tatratur 3-dniowe wycieczki do Krakowa i Częstochowy z wysłuchaniem nabożeństwa na Jasnej Górze.

Poza Orbisem w Pradze brak jest przedstawicielstw polskich biur podróży. Nieliczne ośrodki informacji turystycznej w dużych miastach w Czecho - Słowacji ograniczają swoją działalność informacyjną do terenu swego działania. Nie posiadają one żadnych materiałów informacyjnych na temat możliwości spędzenia urlopu czy odbycia wycieczki do Polski.

Nawet w największych księgarniach Pragi czy Bratysławy mających działy wydawnictw turystycznych nie spotyka się żadnych wydawnictw o Polsce, przewodników, informatorów, folderów, map

regionów turystycznych, planów największych miast, map samochodowych, map campingów, itp.

Odczuwa się dotkliwie brak jakichkolwiek informacji o obiektach noclegowych, ważniejszych połączeniach komunikacyjnych, cenach usług noclegowych, cenach usług transportowych, zniżkach itp. Słabo docierają tutaj informacje o ważniejszych imprezach kulturalnych i turystycznych organizowanych w Polsce.

4.8. Podsumowanie, wnioski

1. Polska jest jednym z ważniejszych krajów recepcyjnych turystów z Czecho-Słowacji. Pomimo otwarcia granic na zachód oraz uzyskania przez mieszkańców tego kraju dostępu do atrakcyjnych rejonów i centrów krajoznawczych w Niemczech, Austrii oraz Włoszech, zainteresowanie Polską nie słabnie. Dzieje się to żywiłowo, pomimo braku większych działań promocyjnych, reklamowych i informacyjnych ze strony władz polskich jak również czeskich i słowackich.

2. Do najczęściej deklarowanych motywów przyjazdu do Polski wymienia się chęć odwiedzić krewnych i znajomych, chęć zwiedzania kraju i miejsc kultu religijnego oraz interesy i zakupy. Jednak wydaje się, że obecnie główną siłą napędową przyjazdów do Polski są zakupy i handel na targowiskach. Wiąże się to z różnicami w cenach towarów i ich bogatszym asortymentem. Dodatkowym motywem jest możliwość zrobienia zakupów u turystów z byłego Związku Radzieckiego. Motywy typowo turystyczne jak: poznanie kraju i kultury, wypoczynek, rekreacja czy rozrywka znajdują się na dalszym planie.

3. Ponad 80% przyjeżdżających z Czechosłowacji do Polski przyjeżdża indywidualnie na zaproszenie rodziny, znajomych lub instytucji. W przeważającej części jest to jednak pobyt jednodniowy, ograniczony do rejonów i miast przygranicznych.

4. Przyjeżdżający na dłużej na ogół korzystają z taniej bazy noclegowej: pensjonatów, campingów, pól namiotowych lub prywatnych kwater. Bardzo wiele przyjeżdżających korzysta z gościny rodziny lub znajomych (bezpłatnie).

5. Największym uznaniem wśród odwiedzających Polskę z Czecho - Słowacji cieszą się pobyty w dużych miastach oraz wycieczki krajoznawcze. Mniejszą popularność mają pobyty nad wodą, nad morzem, wędrówki piesze, górskie, kajakowe i rowerowe.

6. Najwięcej odwiedzających z Czecho - Słowacji koncentruje się w południowej i centralnej części Polski. Natomiast rzdko odwiedzane są rejony nadmorskie i pojezierne. Stan ten przypuszczalnie wiąże się z wysokimi kosztami i uciążliwością dojazdu. Z miast najwięcej przyjeżdżających udaje się do Katowic, Krakowa oraz do Warszawy.

7. Do głównych barier ograniczających przyjazdy do Polski należą wysokie koszty przejazdu oraz pobytu, niski standard usług turystycznych, zły stan sanitarny oraz niedostateczna promocja i informacja.

Zródło: Prehlet ukazatelu ekonomického a socialního rozvoje C-SFR. Federalní Statistický Úrad. Praha 1992.

5. PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ PROMOCYJNYCH W LATACH 1992-1995

5.1. Ocena działalności promocyjnej w Czecho - Słowacji

Czecho - Słowacja przywiązuje dużą wagę do prowadzenia marketingu, promocji i reklamy turystyki, ale działalność w tej dziedzinie jest dosyć skromna z powodu niedostatku środków finansowych.

W 1992 roku Ministerstwa Handlu i Turystyki w Pradze i Bratysławie przeznaczyły na tę działalność 44 mln Kcs (ok. 3,4 mln USD). Wpływy finansowe z turystyki przyjazdowej szacuje się na ok. 1 mld USD. Zatem nakłady z centralnego budżetu na działalność promocyjną wynoszą ok. 0,3% wartości sprzedaży usług turystycznych.

W krajach zachodnich przyjmuje się, że udział ten powinien wynosić od 3% do 5%, a przy promocji nowych form usług turystycznych sięgać 15%. [1]

Priorytet w działalności promocyjnej i informacyjnej mają kraje zachodnie, głównie Niemcy, Austria, Włochy, Francja, częściowo kraje Beneluksu oraz kraje skandynawskie. Kraje Europy Środkowej i Wschodniej w tej dziedzinie są pomijane.

Udział Polski w propagowaniu wyjazdów mieszkańców Czecho - Słowacji do naszego kraju jest niewielki. Poza przedstawicielstwem Orbisu oraz PLL LOT (zajmujących się sprzedażą biletów lotniczych) brak jest przedstawicielstw polskich biur podróży, które zajmowałyby się szeroko pojętą promocją, informacją, sprzedażą usług turystycznych oraz współpracą z czeskimi i słowackimi biurami zainteresowanymi Polską.

5.2. Proponowane kierunki działań promocyjnych

Czecho - Słowacja stanowi ważny i dosyć stabilny rynek turystyczny w stosunku do Polski. W 1991 roku odwiedziło nasz kraj 6,1 mln osób (16,6% ogółu przyjeżdżających).

Z tych względów wydaje się, że w latach 1992-1995 należy utrzymać na dotychczasowym poziomie lub założyć niewielki przyrost ruchu przyjazdowego z Czecho-Słowacji. Do głównych zadań w tym zakresie należy zwiększenie akwizycji turystów na dłuższy pobyt oraz opanowanie żywiołowego ruchu przyjazdowego w strefach przygranicznych.

Dla realizacji tych zadań konieczne jest m.in.:

- opracowanie programu promocji i skoordynowanie go z istniejącymi placówkami zagranicznymi i polskimi,
- wyspecjalizowanie i ukierunkowanie oferty przeznaczonej na rynek czeski i słowacki,
- utworzenie na terenie dużych miast 3 lub 4 przedstawicielstw polskich biur turystycznych, które zajęłyby się szeroko pojętą promocją, informacją, sprzedażą usług turystycznych na teren Polski oraz współpracą z biurami podróży na terenie Czech i Słowacji.

W działaniach promocyjnych i akwizycyjnych należy zwrócić uwagę na:

- ludzi młodych
- ludzi w średnim i starszym wieku
- turystów kwalifikowanych
- turystykę polonijną.

5.3. Segmentacja rynku turystycznego

I. W Czecho-Słowacji do najbardziej aktywnych w turystyce należą ludzie młodzi. Odznaczają się oni szerokimi zainteresowaniami, dużą ruchliwością, chętnie zwiedzają duże centra krajoznawcze oraz preferują objazdy po całym kraju. Nie są oni zbyt wymagający jeżeli chodzi o bazę noclegową i żywieniową.

Dla grupy tej konieczne jest przygotowanie oferty opartej na taniej bazie noclegowej i komunikacji (zniżki). W tych środowiskach pożądanym jest również propagowanie różnych imprez młodzieżowych organizowanych w Polsce (festiwale muzyki młodzieżowej, rajdy, zloty, spływy).

II. Dla zwiększenia aktualnych wpływów z turystyki przyjazdowej należy zwrócić uwagę na ludzi w średnim i starszym wieku. Są oni ustabilizowani życiowo i dysponują większymi środkami na cele turystyczne. Zainteresowani są dłuższym pobytem oraz zabiegami leczniczymi. Wymagają lepszego zakwaterowania i wyżywienia. Część z nich preferuje wyjazdy poza sezonem dla uniknięcia upałów i tłoku.

Dla spełnienia tych wymogów obok odpowiedniej bazy (hotele, pensjonaty) potrzebne jest przygotowanie kadry medycznej i personelu hotelowo-gastronomicznego. Najbardziej nadającym się do tego celu jest rejon Kołobrzegu, który dysponuje wieloma zakładowymi domami sanatoryjno-wczasowymi. Obiekty te po przebudowie i modernizacji mogą osiągnąć średni poziom europejski. Obecnie grozi im upadek z powodu małej frekwencji [2].

III. Na rynku usług turystycznych obecnie wzrasta zapotrzebowanie na turystykę specjalistyczną: wycieczki górskie, piesze, rowerowe, motocyklowe, spływy kajakowe, żeglarstwo, wczasy w siodle, pielgrzymki, polowania, imprezy ekologiczne. Wydaje się, że Polska posiada dość atrakcyjne szlaki, specjalistyczną bazę oraz pewne doświadczenia. Należy przypuszczać, że po przygotowaniu imprez tego typu, odpowiednich pod względem cenowym i programowym, może przynieść znaczny sukces.

IV. W Czecho - Słowacji zamieszkuje około 100 tys. ludności polskiego pochodzenia (szacunek z 1989 roku). Zamieszkują oni na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie. Jest to grupa dobrze zorganizowana, prężna oraz aktywna turystycznie. Liczbę wyjazdów zagranicznych tej grupy szacuje się na około 250 do 300, z tego większość do Polski ze względu na bliskość i silne więzy

rodzinne. Przy współudziale Konsulatu Polskiego w Bratysławie oraz organizacji polonijnych należałoby również opracować dla tej grupy odpowiedni program.

5.4. Rejonizacja ruchu przyjazdowego z Czecho-Słowacji

W rejonizacji ruchu przyjazdowego z Czecho - Słowacji do Polski, zgodnie z dotychczasowymi upodobaniami i nasileniem ruchu przyjazdowego, należałoby promować rejony turystyczne leżące w południowej i środkowej Polsce oraz duże centra krajoznawcze - Kraków, Katowice, Wrocław, Warszawę i Gdańsk.

Oprócz tych rejonów należy propagować rejony Wybrzeża. Sądzę, że rejony te mogą w przyszłości stać się atrakcyjne dla turystów z Czecho - Słowacji ze względu na brak dostępu do morza. Wymaga to przygotowania specjalnej oferty, usprawnienia komunikacji i przygotowania tańszej bazy noclegowej i żywieniowej. To samo odnosi się do rejonów Pojezierza Pomorskiego i Mazurskiego. Posiadają one unikalne walory turystyczne, pozwalające na rozwój turystyki ekologicznej, która obecnie zyskuje coraz więcej to więcej zwolenników. Odrębnym problemem są rejony przygraniczne. Należy podjąć wysiłki w celu zatrzymania turystów na dłużej.

5.5. Proponowane kierunki działań promocyjnych na lata 1992 - 1995

1. Zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na działalność promocyjną na terenie Czech i Słowacji.

2. Opracowanie programu promocji i skoordynowanie działalności różnych placówek krajowych jak i zagranicznych: Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Kultury i Sztuki, Ministerstwa Współpracy z Zagranicą, służb granicznych, biur podróży i przewoźników.

3. Utworzenie w Czecho - Słowacji przedstawicielstw polskich biur podróży w Pradze, Bratysławie Brnie oraz Ostrawie. Ich zadaniem powinna być działalność promocyjna, informacyjna,

sprzedaż usług turystycznych. Dystrybucja materiałów informacyjnych, współpraca z czeskimi i słowackimi biurami zainteresowanymi rozwijaniem turystyki do Polski.

4. Przygotowanie zestawu materiałów informacyjnych o Polsce, wybranych rejonach turystycznych, folderów o miastach najczęściej odwiedzanych. Rozpowszechnianie informacji o cenach usług hotelowych, komunikacyjnych, ważniejszych połączeniach komunikacyjnych, możliwościach przejazdu tranzytem przez Polskę do innych krajów.

5. Zachęcenie polskich biur podróży, gestorów bazy noclegowej, władz lokalnych, organizatorów imprez kulturalnych i turystycznych, przewoźników, producentów sprzętu do uczestniczenia w Międzynarodowych Targach Turystycznych w Brnie i Zylinie, dla nawiązania kontaktów handlowych i promocji Polski na rynku turystycznym w Czechach i Słowacji.

6. Zorganizowanie Tour Study w Polsce dla dziennikarzy zajmujących się problematyką turystyczną oraz podobnej imprezy dla przedstawicieli biur podróży zainteresowanych propagowaniem turystyki wyjazdowej do Polski.

[1]. Kruczek Zygmunt, Ofiarski Marcel: *Analiza rynku turystycznego Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej*, Instytut Turystyki, Kraków 1992]

[2] Kraskiewicz Kazimierz: *Analiza rynku turystycznego Skandynawii*. Instytut Turystyki, Kraków 1992]

ZRÓDŁA INFORMACJI O RYNKU TURYSTYCZNYM

1. Butowski Leszek: *Turystyka w Czecho-Słowacji*, Uniwersytet Warszawski, Urząd m.st. Warszawy (maszynopis), Warszawa 1992.
2. Cesko-Slovensko - 92. Ponuka v cestovnym ruchu. Agency Royal. Bratislava 1992,
3. Cedok-92. Dovolenka v C-SRF. Cedok. Praha 1992,
4. Cennik zajezdov a pobytov 1992. Tatra-tour. Bratislava 1992,
5. Ceny. Aktualni Statisticke Informace. Federalni Statisticki Urad. Praha 1992,
6. Expotour - Slovakia - 92. Ministerstvo Obchodu a Cestovneho Ruchu. Slovenska Repulika. Bratislava 1992,
7. Kalendar cestovniho ruchu. Cesko-Slovensko 1992. Ministerstvo Obchodu a Cestovneho Ruchu CR. Praha 1992.
8. Katalog clenskyh cestovnych kancelari. Asociace Ceskyh Soukromykh Cestovnych Kancelari. Praha 1992,
9. Kraskiewicz Kazimierz: *Analiza rynku turystycznego Skandynawii*. Instytut Turystyki, Oddział w Krakowie, Kraków 1992,
10. Kraskiewicz Kazimierz: *Etniczny rynek turystyczny i jego aktywność w przyjazdach do Polski*. Instytut Turystyki, Oddział w Krakowie, Kraków 1989,
11. Kruczek Zygmunt, Ofiarski Marcel: *Analiza rynku turystycznego Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej*, Instytut Turystyki, Oddział w Krakowie, Kraków 1992,
12. Mezinarodni Sportovni Veletrh, Mezinarodni Turysticky Veletrh. GO - 92. Bnenské Veletrhy a Vystavy. Brno 1992,

13. Navrh planu statni propagace cestovniho ruchu na rok 1992. Ministerstvo Cestovniho Ruchu CR. Praha 1992,

14. Prebežna bilance peněžních příjmu a výdajů obyvательства C-SFR za 4 čtvrtletí 1991. Federalní Statistický Úřad. Praha 1992,

15. Přehled ukazatelů ekonomického a sociálního rozvoje C-SFR 1992. Federalní Statistický Úřad, Praha 1992,

16. Rocznik Statystyczny 1991. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 1992,

17. S Cedokiem do světa - 92. Hlavní zájezdový katalog Cedok. Praha 1992,

18. Slovakoturist 1992. Domácí cestovní ruch. Bratislava 1992,

19. Slovakoturist 1992. Zahraniční cestovní ruch. Bratislava 1992,

20. Statistická Rocenka Slovenska 1991. Slovenský Statistický Úřad. Bratislava 1991,

21. Statistická Rocenka 1991. Federalní Statistický Úřad. Praha 1991,

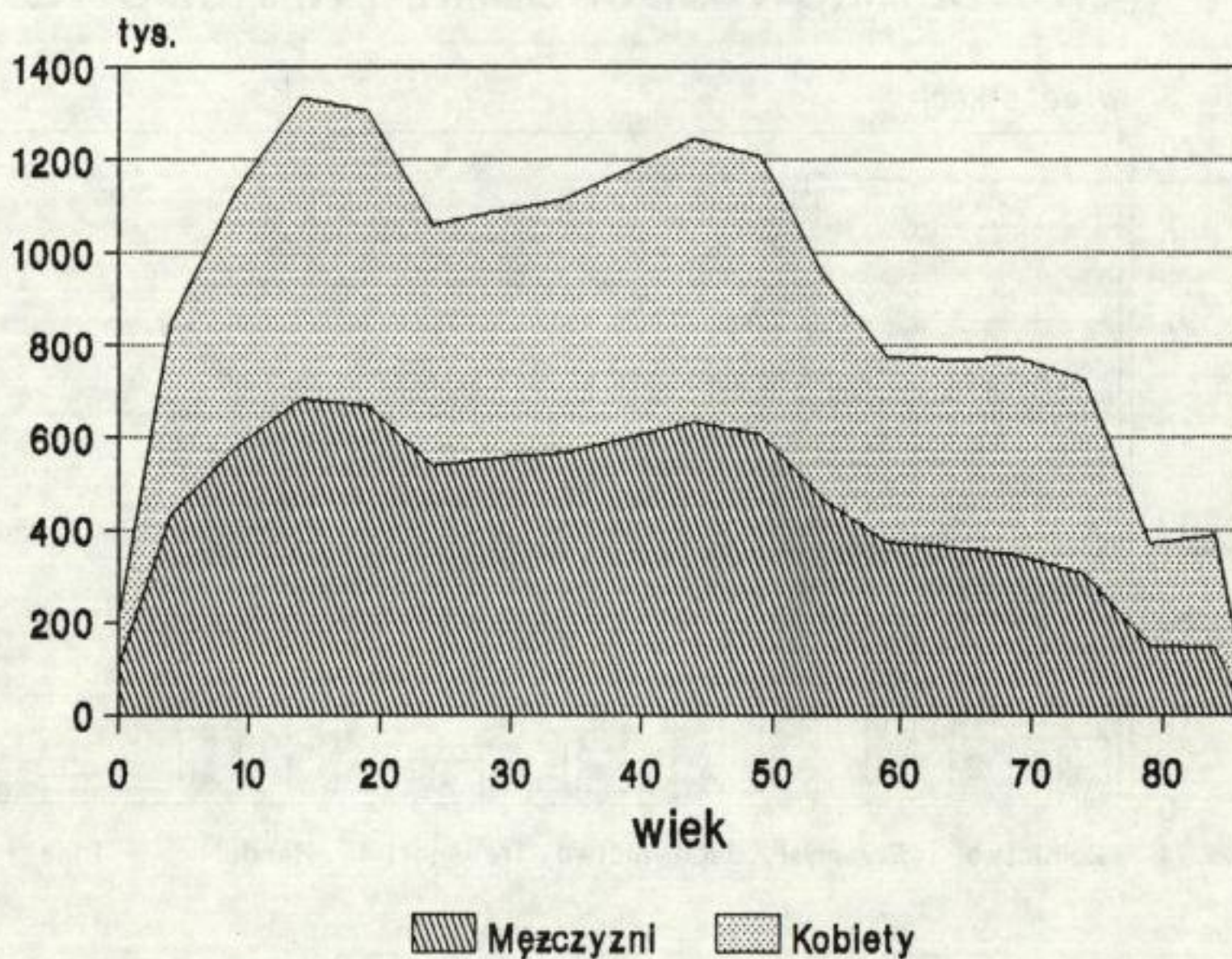
22. Turystyka i wypoczynek 1992. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 1992,

23. Zahraniční cestovní ruch. Statistické Informace, Rocnik 1992. Federalní Statistický Úřad, Praha 1991,

24. Zoznam cestovných kancelárií. Slovenská Asociácia Cestovných Kancelárií. Bratislava 1992.

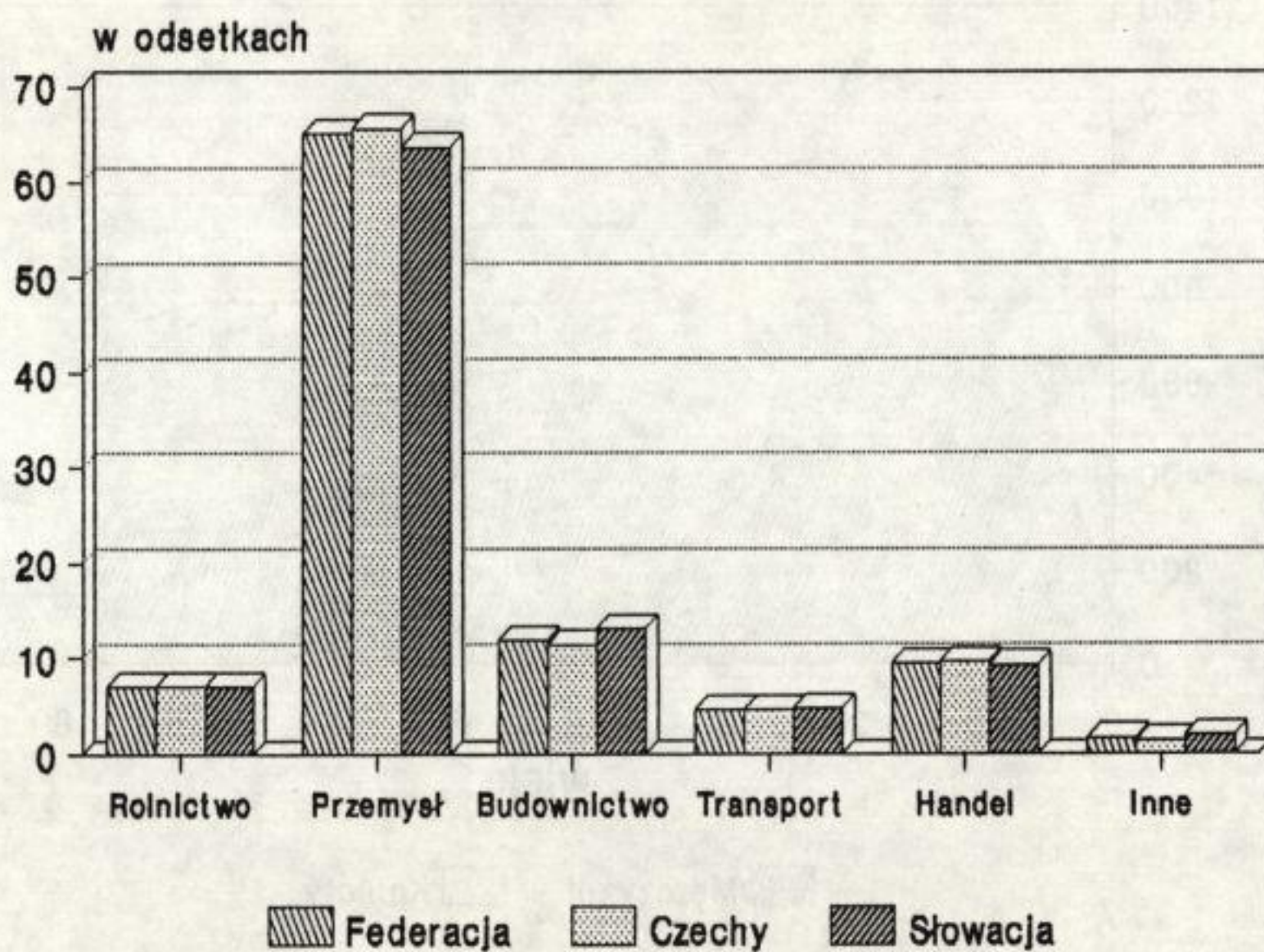
ANEXS

**RYS.1.LUDNOŚĆ WEDŁUG
PŁCI I WIEKU**

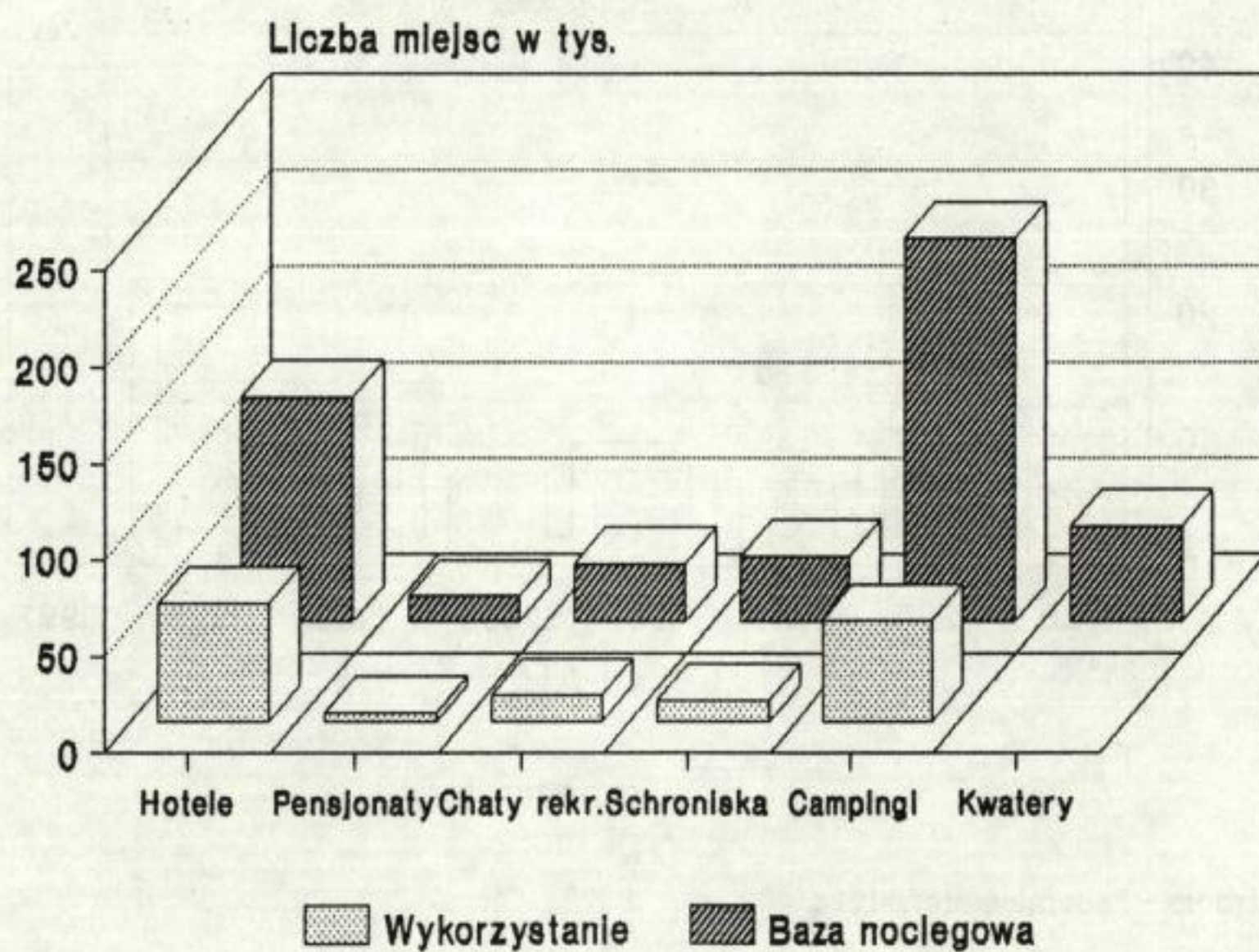

wg Federalnego Urzędu Statystycznego

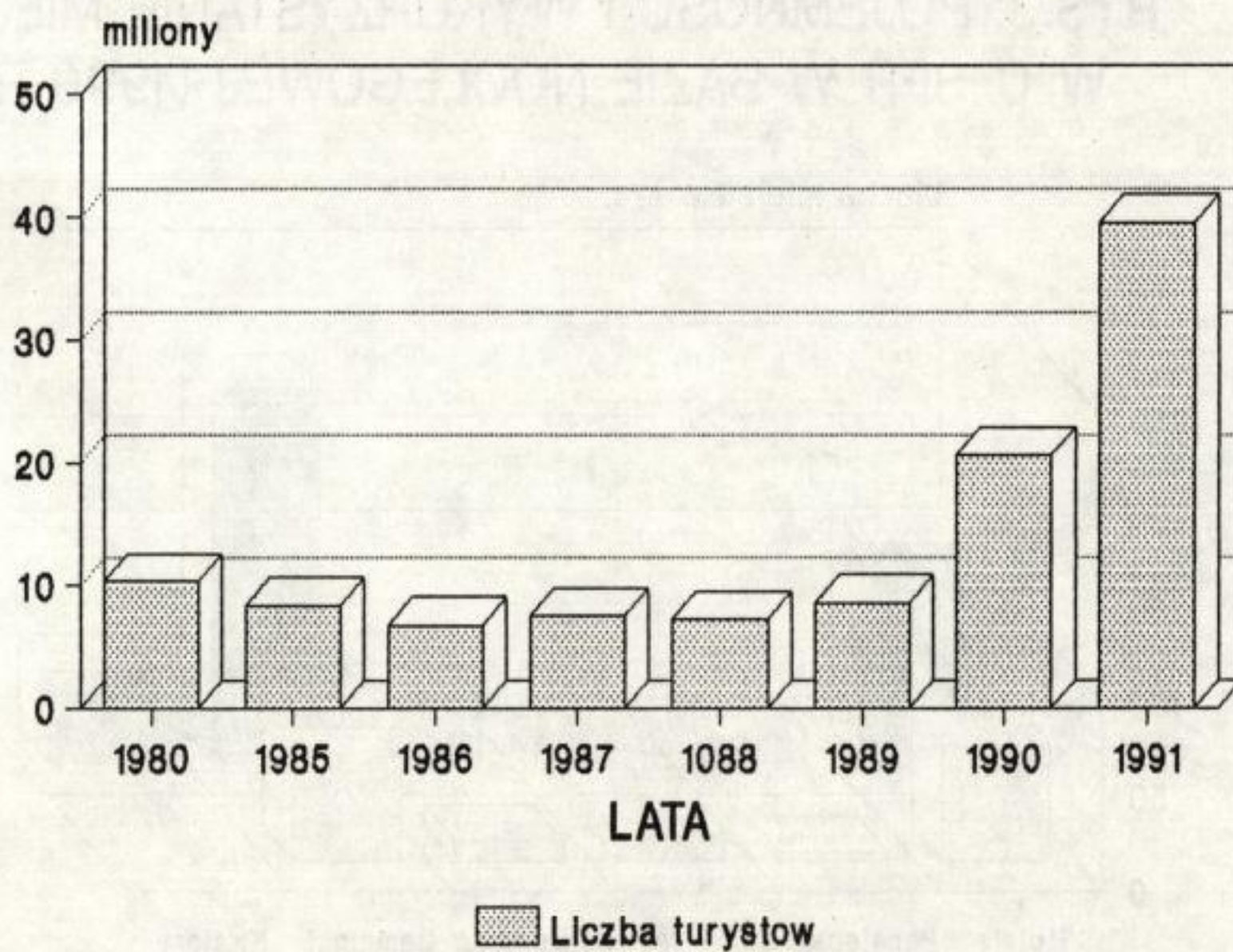
**RYS.2. STRUKTURA DOCHODU NARODOWEGO
WG DZIAŁÓW GOSPODARKI NARODOWEJ**

**RYS.3. POJEMNOŚĆ I WYKORZYSTANIE MIEJSC
W C-SFR W BAZIE NOCLEGOWEJ (1990 R.)**

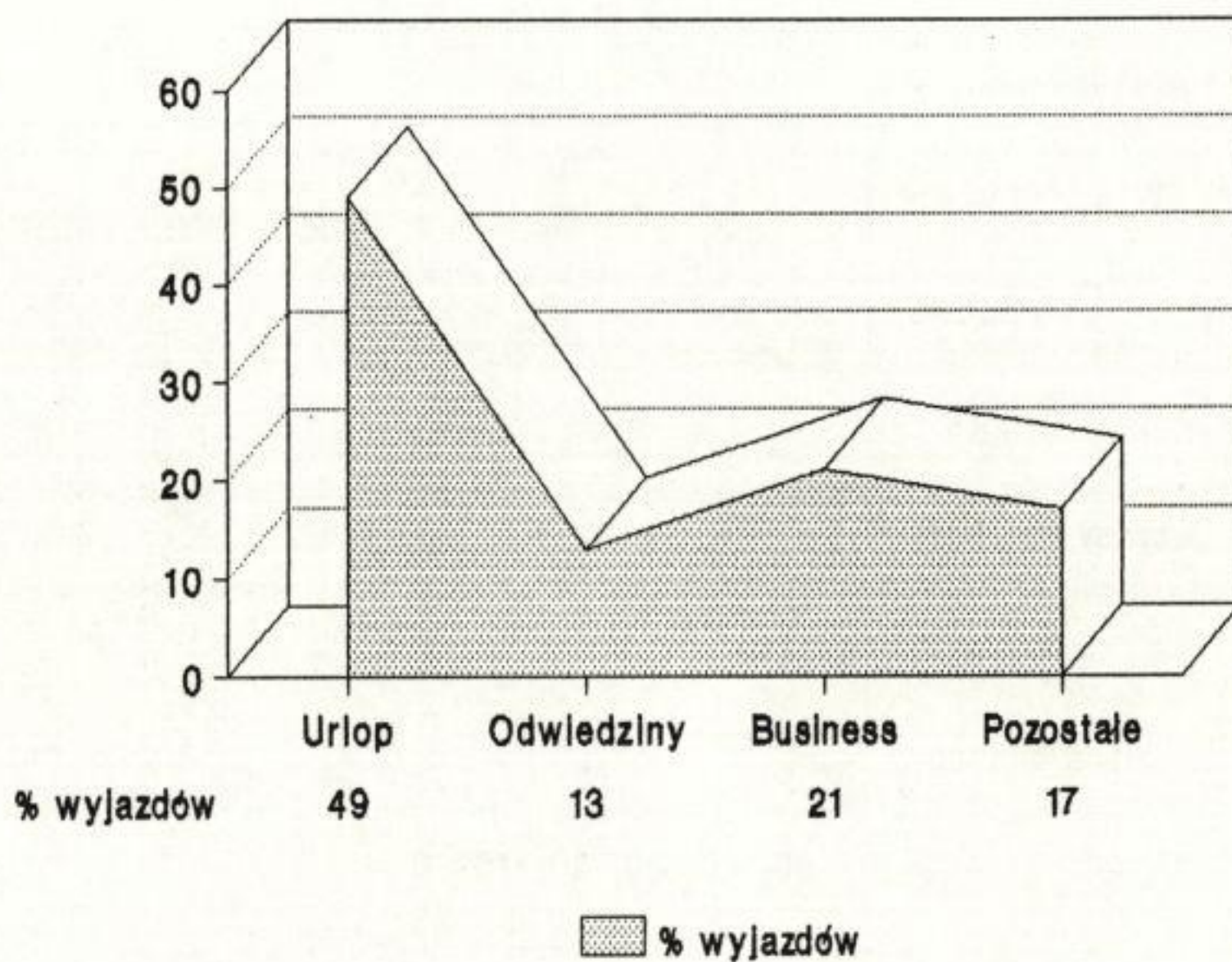

**RYS.4. WYJAZDY TURYSTYCZNE
Z CZECHO - SŁOWACJI W LATACH 1980 - 91**

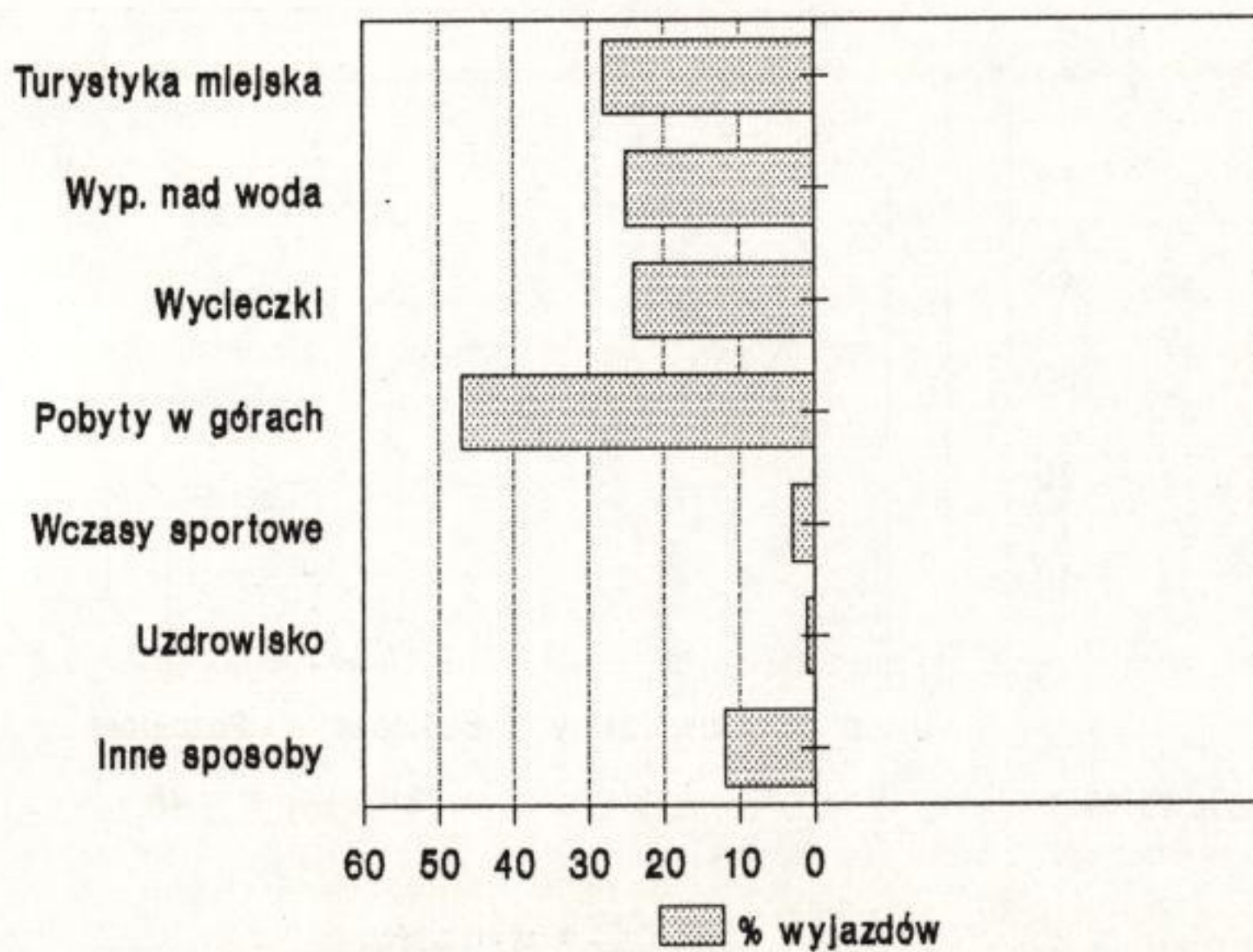
źródło - Federalna statystyka

**RYS.5. CELE WYJAZDÓW ZAGRANICZNYCH
TURYSTÓW Z CZECHO - SŁOWACJI**

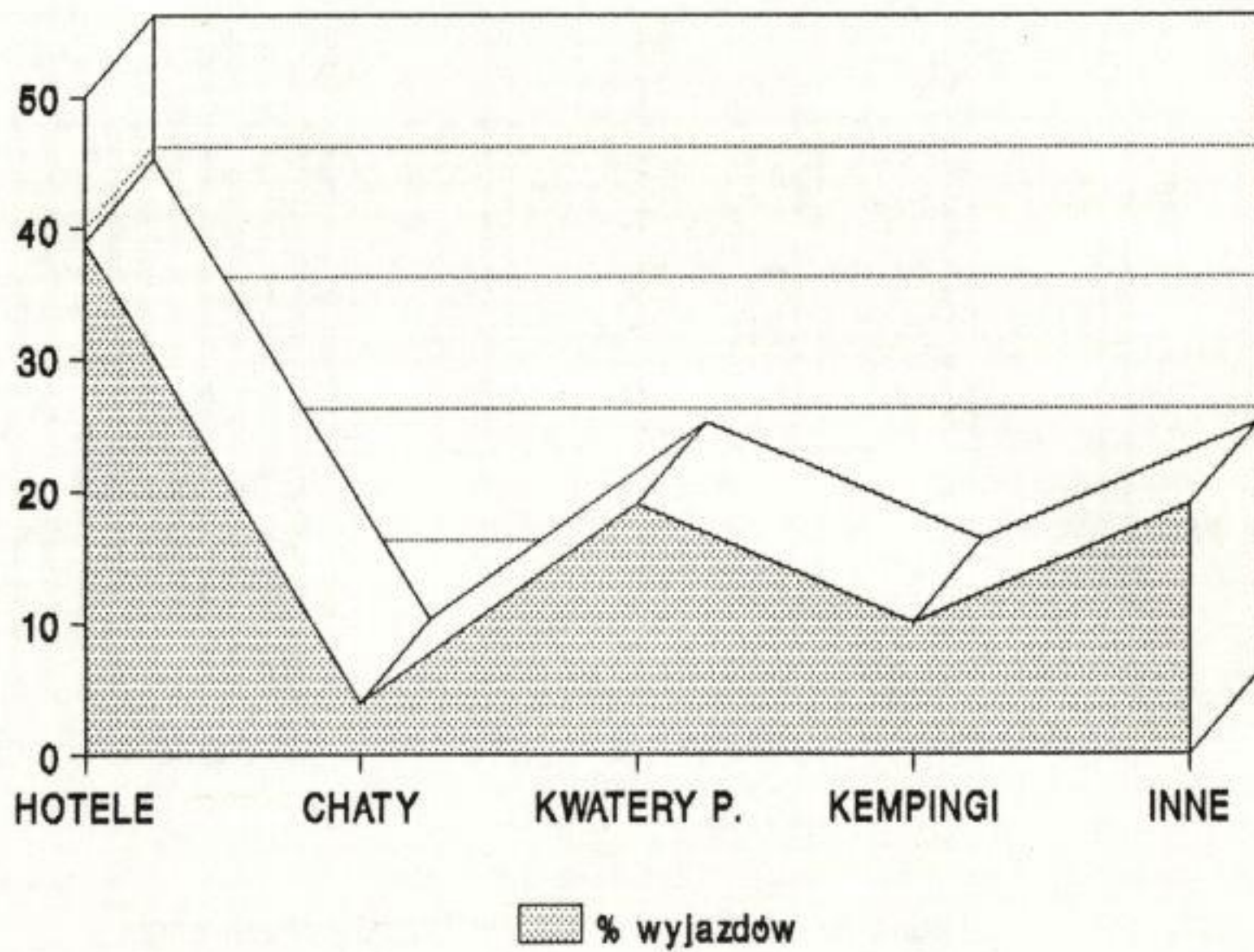
wg European Travel Monitor

**RYS.6. SPOSÓB SPĘDZANIA CZASU ZA GRANICĄ
PRZEZ TURYSTÓW Z CZECHO-SŁOWACJI**

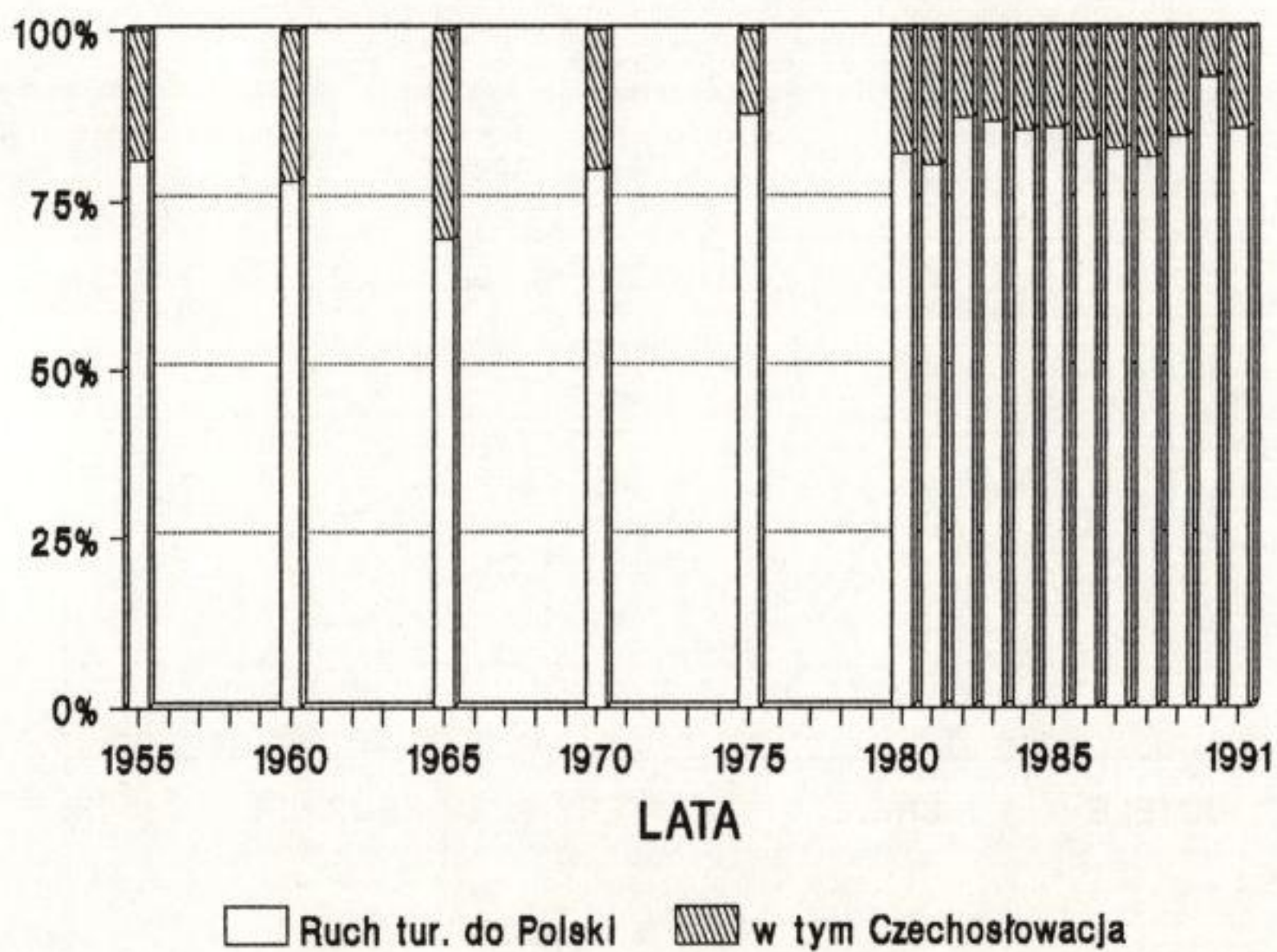
wg European Travel Monitor

**RYS.7. RODZAJ BAZY WYKORZYSTYWANEJ
PRZEZ TURYSTÓW Z CZECHO-SŁOWACJI**

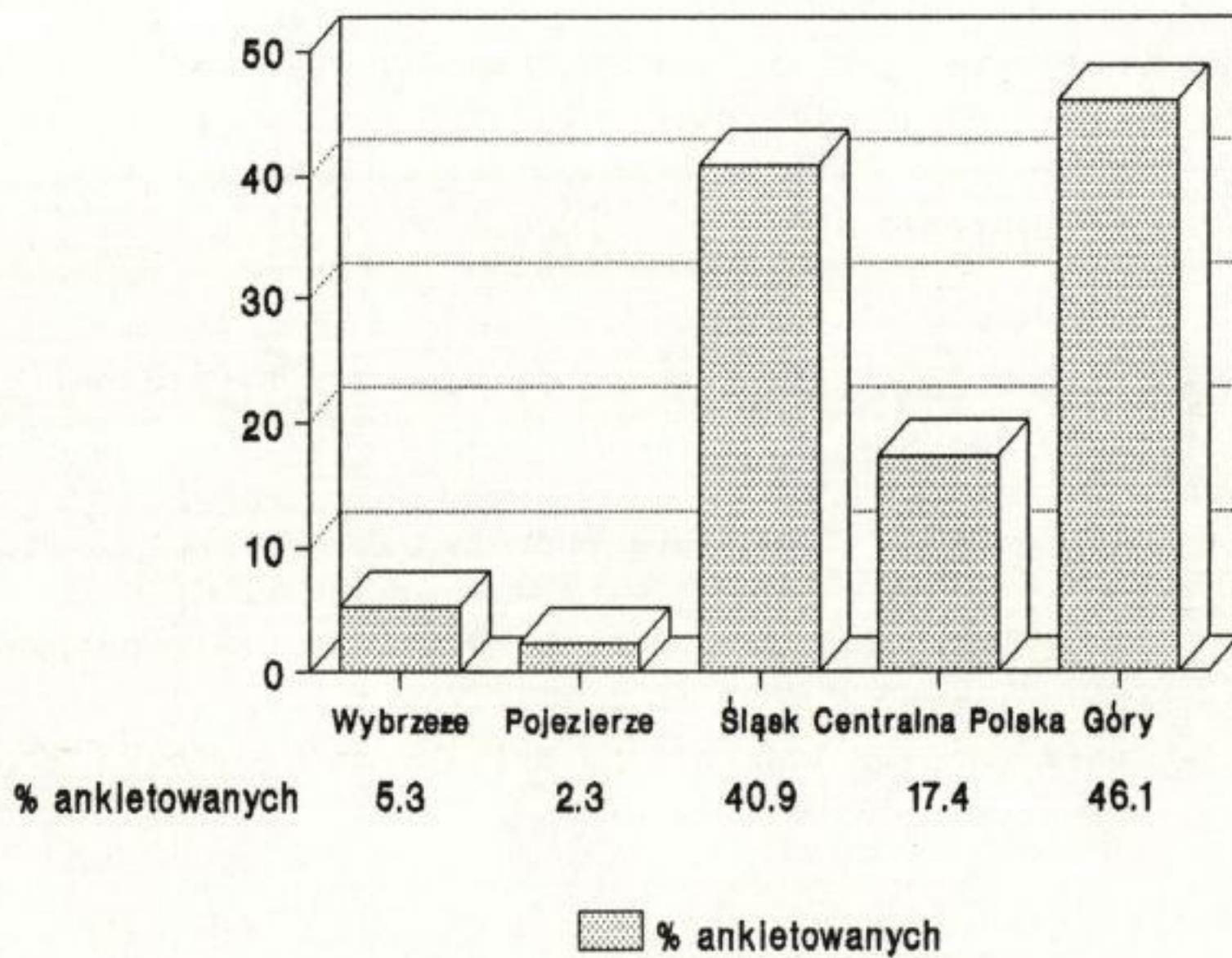
wg European Travel Monitor

**RYS.8. UDZIAŁ TUR. Z CZECHO-SŁOWACJI
W PRZYJAZDACH TURYSTYCZNYCH DO POLSKI**

źródło - dane GUS,

**RYS.9.ODWIEDZANE REGIONY W POLSCE
PRZEZ TURYSTÓW Z CZECHO - SŁOWACJI**

wg ankiety IT

WYKAZY ODDZIAŁÓW I WYBRANYCH BIUR PODRÓŻY CEDOK

Oddział (Odstěpný zavod) PRAHA, Lipova 20, 120 00 Praha 2,
tel. 02/290 032, fax: 02/290 043

Biura podróży (cestovne kancelarie)

Praha ul. E.Krasnohorské 10, 111 36 Praha 1, tel. 02/2310 589,
2310 972

Praha, Parižská ul. 6-8, 110 01 Praha 1, tel. 02/2316 978,
2312 418, fax: 02/2321 728

Praha, Václavské nám. 55, 111 36 Praha 1, tel. 02/264 722,
227 096, fax: 02/267 179, tlx: 0122 115

Praha, Nekázanka 7, 111 36 Praha 1, tel. 02/2127 111,
220476, fax: 02/220 476

Oddział KŁADNO, nám. starosty Pavla 4/5, 272 67 Kladno,
tel. 0312/25 33, fax: 0312/50 76, tlx: 0132 271

Biura podróży

Kladno, nám. starosty Pavla 4, 272 67 Kladno, tel. 0312/34 36,
34 38, tlx: 0132 271

Melník, Karlovo nám. 185, 276 53 Melník, tel. 0206/23 00, 20 69
Slany, Svermova ul. 781, 274 01 Slany, tel. 0314/27 77

Oddział MŁADA BOLESŁAV, tr. T.G.Masaryka 1009, 293 27 Mlada
Boleslav, tel. 0326/259 91, fax: 0326/22619, tlx: 0123 494

Biura podróży

Mlada Boleslav, tr. T.G.Masaryka 1009/III, 293 27 Mlada
Boleslav, tel. 0326/269 03, 267 84, tlx: 0123 494

Podebrady, Palackého ul. 42, 290 51 Podebrady, tel. 0324/23 05,
25 10, tlx: 0134 271

Oddział CESKE BUDEJOVICE, nam. Premysla Otakara II.39, 370 21
Ceske Budejovice, tel. 038/384 28, fax: 038/382 78, tlx: 0144
407

Biura podróży

Ceske Budejovice, nam. Premysla Otakara II. 39, 370 21 Ceske
Budejovice, tel. 038/323 89, 380 56, tlx: 0144 407, fax: 038/380
56

Jindrichuv Hradec, Palackeho ul. 136/I, 377 53 Jindrichuv
Hradec, tel. 0331/227 74, 223 74, fax: 0331/227 74

Oddział PILZNO, Presovska ul. 10, 303 21 Plzen,
tel. 019/360 34, fax: 019/362 44, tlx: 0154 330

Biura podróży

Plzen, Presovska ul. 10, 303 21 Plzen, tel. 019/366 47, 352 77,
tlx: 0154 330, fax: 019/332 98

Tachov, nam. Republiky 11, 347 01 Tachov, tel. 0184/24 11,
24 12, fax: 0184/24 11

Oddział KARLOVY VARY, Zahradni ul. 47, 360 01 Karlovy Vary,
tel. 017/243 78, fax 35, tlx: 0156 267

Biura podróży

Karlovy Vary, ul. Karla IV. 1, 360 34 Karlovy Vary,
tel. 017/278 37, 261 10, tlx: 0156 267

Frantiskovy Lanze, Narodni tr. 5, 351 01 Frantiskovy Lanze,
tel. 0166/942 210, 942 209, fax: 0166/942 210

Marianske Lanze, Trebizskeho ul. 2/101, 353 70 Marianske Lanze,
tel. 0165/25 00, 22 54, fax: 0165/25 00

Oddział USTI NAD LABEM, Hrcitska ul. 9/3, 400 75 Usti nad
Labem, tel. 047/253 34, fax: 047/243 67, tlx: 0184 254

Biura podróży

Usti nad Labem, Hrncirska ul. 8/3, 400 75 Usti nad Labem,
tel. 047/262 51, 262 51, 257 41, tlx: 0184 254
Chomutov, Palackeho ul. 3996, 430 82 Chomutov, tel. 0396/21 80,
45 09, fax: 0396/31 49, tlx: 0184 472
Litomerice, Dlouha ul. 194, 412 42 Litomerice, tel. 0416/33 64,
25 20, tlx: 0184 571, fax: 0416/33 55

Oddział LIBEREC, Revolucni ul. 66, 460 34 Liberec,
tel. 048/238 70, fax: 048/421 327, tlx: 0186 226

Biura podróży

Liberec, Revolucni ul. 66, 460 34 Liberec, tel. 048/213 05,
265 13, tlx: 0186 226
Jablonec nad Nisou, Mirove nam. 19, 466 25 Jablonec nad Nisou,
tel. 0428/245 17

Oddział HRADEC KRALOVE, Gocarova ul. 63, 501 39 Hradec Kralove,
tel. 049/323 21-5, fax: 049/365 72

Biura podróży

Hradec Kralove, Gocarova ul. 63, 501 39 Hradec Kralove,
tel. 049/323 21-5, 325 86, fax: 049/325 86
Nachod, Husovo nam. 852, 547 38 Nachod, tel. 0441/237 51,
239 27, fax: 0441/237 51
Svitavy, nam. Miru 22, 568 11 Svítavy, tel. 0461/217 43,
217 40, fax: 0461/239 80
Usti nad Orlici, Barcalova ul. 141, 562 01 Usti nad Orlici,
tel. 0465/24 37, 24 36, fax: 0465/2627

Oddział TRUTNOV, Krakonosovo nam. 120, 541 41 Trutnov,
tel. 0439/38 86, fax: 0439/66 57, tlx: 0194 392

Biura podróży

Trutnov, Bulharska ul. 56, 541 41 Trutnov, tel. 0439/56 36, 56 37, tlx: 0194 392

Vrchlabi, Krkonosska ul. 148, 543 01 Vrchlabi, tel. 0438/211 31, 211 91, tlx: 0194 431, fax: 0438/216 32

Oddział BRNO, Nadrazni 2, 656 42 Brno, pos. priehr. 42, tel. 05/245 31-5, tlx: 0625 04, fax: 05/257 09

Biura podróży

Brno, Divadelni ul. 3, 658 66 Brno 2, pos. priehr. 266, tel. 05/254 66, 239 23, fax: 05/239 22, tlx: 0622 57

Breslav, ul. J.Palacha 2921, 690 36 Breslav, tel. 0627/205 22, 206 12, fax: 0627/205 22

Znojmo, Obrokova ul. 1, 669 56 Znojmo, tel. 0624/41 65, 46 08, fax: 0624/41 65

Oddział ZLIN, Kvitkova ul. 80, 760 43 Zlin, tel. 067/240 71, 258 22, fax: 067/272 24, tlx: 0672 33

Biura podróży

Zlin, Kvitkova ul. 80, 760 43 Zilina, tel. 067/258 21, 261 13, fax: 067/270 18

Uherske Hradiste, nam. T.G.Masaryka 35, 686 11 Uherske Hradiste, tel. 0632/35 65, 33 42, fax: 0632/20 10

Oddział OSTRAVA, Narazni ul. 9, 729 93 Ostrawa 1, tel. 069/231 424, 233 289, tlx: 0522 04

Biura podróży

Ostrava, Narazní ul. 9, 729 93 Ostrava 1, tel. 069/231 424,
233 845, fax: 069/234 607, tlx: 0522 04
Cesky Tesin, Nadrazní ul. 4, 737 25 Cesky Tesin,
tel. 0659/566 03, 562 73, tlx: 0526 33, fax: 0659/567 73
Frydek Mistek, Male nam. 98, 738 01 Frydek Mistek,
tel. 0658/314 71-2, 208 78, fax: 0658/323 44
Havirov, Fibichova ul. 23, 736 01 Havirov, tel. 06994/250 22,
250 23, tlx: 0529 02, fax: 06994/250 21
Opava, Horni nam. 3, 746 63 Opava, tel. 0653/212 627, 216 928,
fax: 0653/214 884

Oddział OLOMOUC, horni nam. 2, 771 03 Olomouc,
tel. 068/288 31, 267 38, tlx: 0662 45, fax: 068/236 10

Biura podróży

Olomouc, Horni nam. 2, 771 03 Olomouc, tel. 068/288 31,
fax: 068/244 31, tlx: 0662 45
Lesenik, Lipovska ul. 69, 790 29 Jesenik, tel. 0645/28 58,
20 67,
Sumperk, tr. Cs. armady 3, 787 01 Sumperk, tel. 0649/40 71,
40 72, fax: 0649/41 75

Oddział BRATISLAVA, Sturova ul. 13, 813 83 Bratislava,
tel. 07/499 142, fax: 07/499 521, tlx: 0922 33

Biura podróży

Bratislava, Jesenskeho 5-9, 816 40 Bratislava, tel. 07/526 45,
552 74
Bratislava, Jesenskeho ul. 5-9, 816 40 Bratislava,
tel. 07/527 28, 425 00, fax: 07/538 16
Komarno, ul. Pohranicnej straze 4, 945 01 Komarno,
tel. 0819/35 79, 23 39, tlx: 0983 66, fax: 0819/36 54

Oddział NITRA, Stefanikova ul. 72, 949 75 Nitra,
tel. 087/282 50, 282 48, fax: 087/236 88, tlx: 0983 05

Biura podróży

Nitra, Stefanikova ul. 72, 949 75 Nitra, tel. 087/282 48,
238 32, tlx: 0983 05, fax: 087/282 50
Galanta, ul. Cs. armady 946/7, 924 00 Galanta, tel. 0707/27 68,
27 67, fax: 0707/27 67
Nove Zamky, Obrancov mieru 2, 940 01 Nove Zamky,
tel. 0817/228 28, 223 31, fax: 0817/277 36

Oddział PIESTANY, Winterova ul. 38, 921 70 Piestany,
tel. 0838/248 05, fax: 0838/258 63, tlx: 0936 82

Biura podróży

Piestany, Winterova ul. 38, 921 70 Piestany, tel. 0838/222 76,
222 76, tlx: 0936 82
Trencin, Mierove nam. 34, 911 84 Trencin, tel. 0831/346 89,
347 77

Oddział BANSKA BYSTRICA, nam. V.I.Lenina 4,
974 75 Banska Bystrica, tel. 088/425 75-7, fax: 088/425 68,
tlx: 0702 32

Biura podróży

Banska Bystrica, nam. V.I.Lenina 4, 974 75 Banska Bystrica,
tel. 088/425 75-7, fax: 088/425 68, tlx: 0702 32
Brezno, nam. gen. Stefanika 22, 977 34 Brezno, tel. 0867/21 82
Zvolen, nam. SNP 4, 960 75 Zvolen, tel. 0855/235 01, 225 69,
tlx: 0722 43

Oddział ZILINA, nam. L.Stura 3, 011 09 Zilina,
tel. 089/485 23, fax: 089/461 98, tlx: 0752 02

Biura podróży

Zilina, nam. L.Stura 3, 011 09 Zilina, tel. 089/485 12,
485 11, tlx: 0752 02
Dolny Kubin, Radlinskeho ul. 29, 026 11 Dolny Kubin,
tel. 0845/37 62, 35 71, fax: 0845/35 71
Liptovsky Mikulas, nam. Osloboditelov 6, 031 13 Liptovsky
Mikulas, tel. 0849/227 11, 227 12, fax: 0849/229 85
Ružomberok, ul. cervenej armady 1, 034 50 Ružomberok,
tel. 0848/224 63, 224 96, fax: 0848/224 96
Cadca, Palarikova ul. 1083, 022 01 Cadca, tel. 0824/236 55,
236 53

Oddział KOSICE, Rooseveltova ul. 1, 043 08 Kosice,
tel. 095/209 11, fax: 095/767 616, tlx: 0772 76

Biura podróży

Kosice, Rooseveltova ul. 1, 043 08 Kosice, tel. 095/231 21,
231 22, tlx: 0772 76
Humenne, nam. Slobody, 066 01 Humenne, tel. 0933/631 20,
639 88, fax: 0933/631 20
Michalovce, nam. Osloboditelov 12, 071 01 Michalovce,
tel. 0946/244 25, 254 54, fax: 0946/214 55
Presov, ul. Slov. republiky rad 1, 080 01 Presov,
tel. 091/240 42, 232 60, tlx: 0762 67, fax: 091/240 40
Svidnik, Centralna ul. 80/694, 089 01 Svidnik, tel. 0937/221 51,
210 94, fax: 0937/221 51

Oddział STARY SMOKOVEC, 060 12 Stary Smokovec V/22,
tel. 0969/27 02, fax: 0969/32 15, tlx: 0782 68

Biura podróży

Stary Smokovec, 060 12 Stary Smokovec V/22, tel. 0969/25 68,
24 14, tlx: 0782 68

Kežmarok, ul. MUDr. Alexandra 37, 060 26 Kežmarok,
tel. 0968/31 22, 31 21, fax: 0968/31 22

Poprad, nam. Dukelských hrdinov 60, 058 01 Poprad,
tel. 092/236 51, 232 62, tlx: 0782 04, fax: 092/336 19

Spisska Nova Ves, Stefanikovo nam. 5, 052 80 Spisska Nova Ves,
tel. 0965/226 21, 225 97, tlx: 0783 76, fax: 0965/214 47

Levoca, Mierove nam. 46, 054 01 Levoca, tel. 0966/38 40, 24 12

Zródło: Cedok 92. Dovolenska v CSFR (Katalog). Praha 1992.

WYKAZ BIUR PODROŻY TATRATOUR

015 01 Bratislava, Frantiskanske nam. 7, tel. 07/33 58 52,
33 55 37
815 04 Bratislava, Manesovo nam. 7, tel. 07/84 87 15, 84 88 27
974 01 Banska Bystrica, Dolna 31, tel. 088/548 80, 252 48
929 01 Dunajska Streda, Obchodna 9, tel. 0709/221 52, 248 72-74
945 01 Komarno, Zahradnicka ul., tel. 0819/36 45, 36 46
040 01 Kosice, Hnilna 6, tel. 095/248 72, 213 34
077 01 Kralovsky Chlmec, Gottwaldova 240, tel. 0949/219 58
031 01 Liptovsky Mikulas, ul. 1.maja 32, tel. 0849/205 09, 22770
98401 Lucenec, Zeleznicna 24, tel. 0863/230 89, 40 80
901 01 Malacky, Radlinskeho 1158/2, tel. 0703/31 36, 26 32
071 01 Michalovce, Leninova tr. 7/39, tel. 0946/215 30, 255 39
949 01 Nitra, Sturova bl. 101/A, tel. 087/287 61, 287 60
940 00 Nove Zamky, Suvorovova 4, tel. 0817/216 98, 216 67
029 01 Namestovo, Oravska priehrada, tel. 23 52
958 01 Partizanske, nam. SNP, tel. 08154/26 33
912 01 Pezinok, Moyzesova ul., tel. 0704/38 60, 38 66
921 01 Piestany, Pavlovova 28, tel. 0838/253 05, 235 60
058 01 Poprad, nam. Dukelskych hrdinov 9/19, tel. 092/229 83,
080 01 Presov, nam. SNP 1 - Dom odborov, tel. 091/237 84,
048 01 Rožnava, nam. Banikov 34, tel. 0942/235 11
926 01 Sered, Cukrovarska 1, tel. 070792/35 64, 37 05
909 01 Skalnica, Sasinkova 14, tel. 0801/94 46 47, 94 48 17
069 01 Snina, sidlisko Centrum, tel. 0932/36 81, 27 00
059 60 Tatranska Lomnica, hotel Slovan, tel. 0969/96 72 04
075 01 Trebisov, Kukucinova 184/1, tel. 0948/33 30
911 01 Trencin, Palackeho 5, tel. 0831/348 42, 348 43
917 01 Trnava, Hviezdoslavova 4, tel. 0805/233 58, 233 56
038 61 Vrutky, CSL Brigady 9, tel. 0842/83 11 32, 88 25 37
960 01 Zvolen, ul. kpt.Nalepku 3, tel. 0855/227 70, 215 07
010 01 Zilina, nam. Dukla 21, tel. 089/475 29, 200 71
827 27 Podnikove riaditelstvo Bratislava, Bajkalska 25,
tel. 07/201 51 11

WYKAZ BIUR PODRÓŻY SLOVAKOTOURIST

811 01 Bratislava, Panska ul. 13, tel. 07/33 57 22, 33 50 78
929 01 Dunajska Streda, Hlavna ul. 326, tel. 0709/24 943-4
945 01 Komarno, Zahranicka ul., tel. 0819/47 61, 41 90
917 01 Trnava, Sportova ul. 9, tel. 0805/252 13, 177 20
905 01 Senica, Robotnicka ul. 79, tel. 0802/38 96, 29 96
908 51 Holic, Bratislavska ul. 267, tel. 0801/33 34, 27 60
940 62 Nove Zamky, Kukucinova ul. 2, tel. 0817/250 98, 262 44
949 01 Nitra, Kupecka ul. 4, tel. 087/240 11, 240 12
952 01 Vrable, Hlavna 1, tel. 087/83 31 41, 83 31 42
972 51 Handlova, Strajkova ul. 1, tel. 0862/91 58 95
921 01 Piestany, Vajanskeho ul. 8, tel. 0838/264 52
911 00 Trencin, Rozmarinova ul. 6, tel. 0831/361 42, 379 73
018 41 Dubnica nad Vahom, hotel Filagor, tel. 0827/216 64
010 01 Zilina, hotel Slovakia, L.Stura, tel. 089/478 60, 483 60
039 01 Turcianske Teplice, liec. dom V.Fatra, tel. 0841/26 16
974 00 Banska Bystrica, Dolna ul. 6, tel. 088/230 25, 538 20
979 01 Rimavska Sobota, ul. Cs. armady 2, tel. 0866/227 25
031 01 Liptovsky Mikulas, ul. 1. maja 34, tel. 0849/238 41
032 34 Vysna Boca, Posta Maluzina, tel. 0849/922 48
062 01 Horny Smokovec, tel. 0969/20 31, 28 27, 20 03
040 01 Kosice, ul. J.Bacika 11, tel. 095/257 41, 277 40
071 01 Michalivce, Duklianska ul. 4, tel. 0946/245 65, 250 27
110 00 Praha, Siroka 9, tel. 02/231 91 48, 232 41 16

*Zródło: Slovakotourist 1992. Katalog. Zahraniczny cestovny ruch.
Bratislava 1992.*

WYKAZ WYBRANYCH PRYWATNYCH BIUR PODRÓŻY NA SŁOWACJI

Zvaz družestnych rolnikov, Priemyselna 6, 815 12 Bratislava,
tel. 678 69
CSAD Banska Bystrica, ul. Cs. armady 24, 974 01 Banska Bystrica
CSAD Kosice, Stanicne namestie 9, 040 00 Kosice, tel. 574 50
KOSIMPEX, Svermova 43, 974 01 Banska Bystrica, tel. 326 28,
341 61
KOMPENZA, J.Bellu 3, 040 00 Kosice, tel. 346 27
EXPRES CSAD, Rožnavska 2, 821 02 Bratislava
SLOV-AIR, Letnisko Ivanka, 823 12 Bratislava, tel. 236 109
HORIZONT, Lidicka 51, 058 01 Poprad, tel. 279 31
RELAX, Horna ul., 975 64 Banska Bystrica, tel. 542 53
TATRY CK, 059 86 Nova Lesna, okr. Poprad, tel. 22 35
HERUC-TURIST SERVIS, Klemensova 6, 811 09 Bratislava,
tel. 519 941
ITS CK International Trust Society s.r.o., Cicerinova 18,
851 01 Bratislava
KARPATYTOURS, Rajacka 12, 821 07 Bratislava, tel. 249 034
LIPTOUR, nam. Osloboditelov 90/25, 031 01 Liptovsky Mikulas
MINI-TOUR, Bardejovska 11, 831 02 Bratislava, tel. 647 94
TRADE TOUR Priestany, Simanskeho 40, 921 01 Piestany, tel. 234 35
VIAANTOUR, ul. Ludovych milicii 1417, 021 00 Puchov, tel. 40 69
INTERCONTACT, Na Hrebienku 7, 811 02 Bratislava, tel. 314 359
BARDTOUR, Na hradbach 7, Bardejov
ROSENTOUR, Bystricka cesta, 034 01 Ružomberok
TRAVEL TOUR, Palarikova 4, 040 01 Kosice, tel. 672 80
COMORN TOUR, Komenskeho 40/20, 945 01 Komarno
HUBERT TOURS, Hviezdoslavova 308, Nizna n/Oravou
THERMAL TOUR, Nova ul. 13, 975 78 Banska Bystrica
INTERFLEX TOUR, Fucikova 47, 900 28 Ivanka pri Dunaji,
tel. 94 30 18
MNICH PIENINY, Letna 23, 064 01 Stara Lubowna, tel. 219 96
CEVA TOURIST, Pionierska 1, Trencin, tel. 352 01
REALTOURIST, Hviezdoslavova 564/21, 962 31 Zvolen, tel. 222 16
ALENA, Brezova 15/12, Spiska Nova Ves, tel. 232 98
M-TOUR-M, Vagonarska 2578/44, 058 01 Poprad, tel. 451 73
ORA-TOUR, ul. Medzihradská 1318/93, 026 01 Dolny Kubin, tel. 2527

FORTUNA-CK DaM, Durocka 1, 940 70 Nove Zamky, tel. 225 33
FATRA, Rolnicka 3/611, 010 04 Zilina-Zavodie
INOCER TOUR, Kosikova 9, 949 01 Nitra
TOURLIFT, Obrancov mieru 5, 031 01 Liptovsky Mikulas, tel. 204 61
DEVANA, Saratovska 7, 841 02 Bratislava, tel. 366 310
SOLARTOUR, Puskinova 4, 036 01 Martin
T-SKI, PS 39, Stary Smokovec 46
KARPATIA TOUR, Trhova 2, 917 01 Trnava
RATES, Hviezdoslavova ul. 23, 961 50 Zvolen
STAVOTOURIST, Masarykova 16, 080 48 Presov
TRITON TOUR, ul. Sov. armady 45/15, Trencin
CK REGION TRAVELING, Farska 8, 912 50 Trencin, tel. 315 16
TENATOUR, Cadca, tel. 0824/238 05
CK UNITOUR, Jesenskeho 8, 052 01 Spisska Nova Ves, tel. 210 10
CK PAXTOUR, Skuteckeho 4, Banska Bystrica, tel. 088/252 27
CK PROG, nam. sv. Egidia 95, Poprad, tel. 092/233 55, 233 19
CK TIP TRAVEL, Namestie SNP 1, 080 01 Presov, tel. 091/313 66

Zródło: Slovenska asociacia cestownych kancelarii w Bratislavie

WYKAZ WYBRANYCH PRYWATNYCH BIUR PODROŻY W CZECHACH

AB TOUR, Stamicova 1/55, 623 00 Brno, tel/fax: 05/382 682
ADRIA, Odboje 4, 737 01 Cesky Tesin, tel/fax: 0659/550 11
ADYTON, P.O.Box 153, 111 21 Praha 1, I.Vodsedalek, tel.235 67 30
AGNES - TOUR, Skabova 3058, 106 00 Praha 10, tel/fax: 75 85 82
APERIO TOUR, U Homolky 11/126, 150 00 Praha 5, tel/fax: 558 562
AVANTI TOUR, Hakenova 3, 702 00 Ostrava 1, tel. 069/211 352
AVENTINUS - Privat - Turist - Servis, Masarykovo nam. 13,
393 01 Pelhrimov, tel. 0366/6355, fax: 0366/2479
BOHEMIA IfB a.s., Box 534, Vacl.n. 25, 111 21 Praha 1,
tel. 260 333, 263 747, fax: 257 347
BO - VA, Jeremenkova 36, 772 00 Olomouc, tel/fax: 068/245 68
CATALONIA Travel Center, Soukenicka 23, 110 00 Praha 1,
tel/fax: 231 24 93
EISEBEZ, Postovni nam. 26, 272 01 Kladno, tel/fax: 0312/41 18
FAVORIT, Interhotel PALACE, ul. 28.rijna 59, 702 00 Ostrava,
tel. 069/232 814, 235 348, fax: 069/233 392
FIESTA TOUR, Ibsenova 92, 353 01 Marianske Lanze, tel. 0165/3385
fax: 0165/3385
FIRO - TOUR, Palackeho 4467, 430 01 Chomutov, tel/fax: 0396/5396
FLORATOUR PRAHA, Novostrasnicka 58, 100 00 Praha 10,
tel. 78 17 420, tel/fax: 78 17 419
FOX AGENTURA, Kadlackova 894, 742 21 Koprivnice, tel/fax: 400 48
GALAXY TOURS, rt. 1.maje 24 a/66, 460 01 Liberec, tel. 048/27773
fax: 048/253 06
GOLEM, U Ladronky 21, 169 00 Praha 6, tel. 35 09 17, fax 350 444
HAPPY TOUR, Vychodni 1181, 293 01 Mlada Boleslav, tel.267 73
HORF TOUR v.o.s., Jirovcova 15, 623 00 Brno, tel. 05/383 378
INTOUR, Podskalska 20, 128 00 Praha 2, tel. 54 17 04
J + L, Zateckych 10, 140 00 Praha 4, tel/fax: 42 86 183
KIWI, Ch.de Gaulla 1/799, 160 00 Praha 6, tel. 312 30 45
KLUB, K pristavisti 607, 156 00 Praha 5, tel/fax: 592 349
MB TOUR, 293 01 Mlada Boleslav, tel. 0326/22 900, fax: 222 07
MARINE TRAVEL, Dr Milady Horakove 7, 460 42 Liberec,
tel. 048/247 72, fax: 048/421 171
NATOUR, Malikova 38, 621 00 Brno, tel/fax: 0425/775 682
NACHLEBA, ul.F.Halase 17, 370 08 Ceske Budejovice,

tel. 038/511 55, fax: 038/211 02
PRIMATOUR, Zeyerova 11, P.O. Box 196, 728 96 Ostrava 1,
tel. 069/235 516, 235 547, fax: 0691236 001
SATUTN PLZEN, Machackova 22, 318 63 Plzen, tel. 019/281 300
RESONANCE, Palackeho 203, 344 01 Domažlice, tel. 0189/54 38,
tel/fax: 0189/32 85
SPORT R+R Vsetin, Svarov 668, 755 01 Vsetin, tel. 0657/26 80
SPORT - S, Blatenska 113, 430 03 Chomutov, tel. 0396/53 63,
fax: 0396/55 89
SVOBODNA CESTA, P.O.Box 20, 470 05 Ceska Lipa 5, tel. 0425/21727
fax: 0425/217 25
TOURTREND, P.O.Box 27, 767 01 Kromeriz, tel/fax: 0634/241 12
VAVRTOUR, Jiriho Trnky, 738 02 Frydek Mistek,
tel/fax: 06581 312 51
VERA, Manesova 3, 370 01 Ceske Budejovice, tel. 038/32 938,
fax: 038/331 30
VIA PLZEN, Mohylova 61, 312 12 Plzen, tel. 019/613 63
BLAUTOUR, Dr E.Benese 99, 274 01 Slany, tel. 0314/41 51
BRNOTOUR, Kozi 10, 602 00 Brno, tel/fax: 05/267 42
DOC JILISTTOUR, Polska 822, 530 03 Pardubice, tel. 040/516 181
ENIGMA, P.B.Klatovska 89, 320 13 Plzen, tel/fax: 019/522 459
HELP servis, Okružni 1260, 464 01 Frydlant, tel. 0427/219 62
REKOTOUR, Horni 13, 580 01 Havlickuv Brod, tel. 0451/220 46
BORTOUR TCK, T.G.Masaryka 811, 473 01 Novy Bor, tel. 0424/76 15
EUROTURIST, Senovažne nam. 9, 370 01 Ceske Budejovice,
tel. 038/223 08

*Zrődlo: Katalog členských cestovních kanceláři. Asociace Českých
Soukromých cestovních kanceláři. Praha 1992.*

Struktura globalnego dochodu narodowego według działów gospodarki narodowej w 1990 roku
w mln Kčs w cenach porównywalnych z 01.01.1984

Wyszczególnienie	Czesko-Słowacka F.R.		Czeska Republika		Słowacka Republika	
	w liczbach	w %	w liczbach	w %	w liczbach	w %
Ogółem	539 702	100,0	380 882	100,0	158 820	100,0
w tym:						
rolnictwo	38 425	7,1	27 084	7,1	11 341	7,1
leśnictwo	2 688	0,5	1 919	0,5	769	0,5
gospodarka wodna	1 241	0,2	388	0,1	853	0,5
przemysł	351 274	65,1	250 165	65,7	101 109	63,7
budownictwo	64 208	11,9	43 355	11,4	20 853	13,1
transport i łączność	25 407	4,7	17 830	4,7	7 577	4,8
handel	51 330	9,5	36 577	9,6	14 753	9,3
pozostałe	5 129	1,0	3 564	0,9	1 565	1,0

Zródło: Statistická ročenka 1991. Federalni Statistický Úrad.
Praha 1991.

Pojemność i wykorzystanie miejsc w obiektach noclagowych C-SRF w 1990 roku

Obiekty noclegowe	Obiekty	Miejsca	Korzystający	Z tego cudzoziemcy	Udzielone noclegi	% wykorzystania miejsc nocleg.
Ogółem	3 421	443 505	11 657 214	3 861 050	34 735 977	40,6
Obiekty całoroczne	2 943	194 306	9 171 134	3 284 584	24 458 480	46,0
w tym:						
hotele, motele	1 181	116 923	7 327 890	3 047 135	17 196 720	52,2
w tym kategorie:						
*****	7	1 813	148 411	141 103	349 326	59,8
****	51	16 413	1 241 866	775 290	2 776 662	58,2
***	215	40 110	2 593 958	1 183 901	5 324 058	56,9
**	439	35 359	2 320 281	763 644	5 239 875	52,8
*	469	23 228	1 023 374	183 197	3 506 799	45,9
pensjonaty	529	13 247	296 736	33 343	1 381 205	31,6
osady domków rekreacyjn	360	30 126	689 317	100 800	2 526 874	44,9
schroniska turystyczne	864	34 010	857 191	103 306	3 353 681	32,0
campingi	264	199 479	424 989	99 632	1 368 702	26,2
łóżka w kwaterach pryw.	.	49 720	319 354	97 354	2 354 824	.
miejsca na campingach	.	180 418	1 741 737	379 480	6 553 971	31,3

Zródło: Statistická Ročenka 1991. Federalni Statistický Úrad.
Praha 1991.